

PHEGEA

driemaandelijks tijdschrift van de
VLAAMSE VERENIGING VOOR ENTOMOLOGIE

Afgiftekantoor 2170 Merksem 1
Periode: april – mei – juni 2005

ISSN 0771-5277
Erkenningsnr. P209674

Redactie: Dr. J.-P. Borie (Compiègne, France), Dr. L. De Bruyn (Antwerpen), T. C. Garvoet (Antwerpen), B. Goater (Chandlers Ford, England), Dr. K. Maes (Tervuren), Dr. K. Martens (Brussel), H. van Oorschot (Amsterdam), W. O. De Prins (Antwerpen).

Redactie-adres: W. O. De Prins, Nieuwe Donk 50, B-2100 Antwerpen (Belgium).

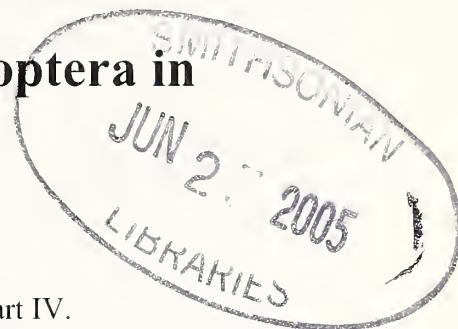
e-mail: willy.deprins@antwerpen.be.

Jaargang 33, nummer 2

1 juni 2005

Interessante waarnemingen van Lepidoptera in Griekenland: Deel IV

Maurits De Vrieze & Marcel Faquaet

Abstract: Interesting observations of Lepidoptera in Greece: part IV.

In the period of 6 to 18 October 2003 moths were observed in several Greek localities with artificial light and sugar. A list with the 135 observed species is presented.

Résumé: Observations intéressantes de lépidoptères en Grèce: partie IV.

Entre le 6 et le 18 octobre 2003 des lépidoptères nocturnes furent observés dans diverses localités en Grèce à l'aide de lumière et à la miellée. Une liste des 135 espèces observées est présentée.

Key words: Faunistics – Heterocera – Greece.

De Vrieze, M.: Potaarde 43, B-9190 Stekene (mauritsdevrieze@hotmail.com).

Faquaet, M.: Bourgondisch Kruis 15, B-9230 Wetteren

Inleiding

De auteurs bezochten diverse locaties in Griekenland met het doel nachtvlinders, vooral Noctuidae, waar te nemen en te verzamelen. Van de 135 waargenomen soorten waren er 1 Hepialidae-, 1 Lasiocampidae-, 1 Saturniidae-, 1 Lemoniidae-, 1 Sphingidae-, 1 Drepanidae-, 22 Geometridae-, 104 Noctuidae- en 3 Arctiidae-soorten. Er werd gebruik gemaakt van zowel een lichttoeren met drie TL-lampen van 18 W (2 black-light en 1 cool-white-werklamp) als van een kwikdamplamp van 125 W. Ook hadden beide auteurs een lichtvalletje dat de hele nacht op de diverse biotopen bleef staan. Het TL-lampje van 6 W (black-light) werd gevoed door een heroplaadbare batterij. Ten slotte werd het meest gewerkt met suikerstroop: de eerste auteur gebruikte henneptouwen van ongeveer twee meter lengte, die gedrenkt werden in een oplossing van suiker en rode wijn en werden opgehangen kort voor de duisternis inviel. De touwen werden op een afstand van minimum tien meter van elkaar gehangen en er

werden een twintigtal touwen gebruikt. Ze werden minstens drie- tot zesmaal per avond bezocht.

Korte beschrijving van de bezochte biotopen

Alle bezochte locaties behalve Dodoni, liggen in de omgeving van Kónitsa, dichtbij de Albanese grens, in het district Ioánnina in Ipiros, de Noordwestelijke regio van Griekenland. Dit gebied situeert zich op de overgang van mediterraan naar continentaal klimaat. Hier is er steeds een hogere neerslag gedurende het ganse jaar en het klimaat is hier meer van het Midden-Europese type. De neerslag is het grootst in de maand oktober.

Ag. Paraskeví en omgeving: 20 km ten noorden van Kónitsa, op de baan naar Fourka in het Smólikasgebergte, aan de rand van een bergriviertje en op een hoogte van ongeveer 750 m. Op de plaats van de waarnemingen vormen verspreide *Quercus*, *Acer*, *Acacia*, *Populus*, *Salix* en *Pinus* een licht bergachtig mengwoud, waartussen vele soorten struiken en kruidachtige planten.

Asfaka: 30 km ten zuiden van Kónitsa, steppe met lage begroeiing en struikgewas, op 500 m hoogte.

Dodoni: 20 km ten zuiden van Ioánnina, de meest zuidelijke locatie van deze reis, in een dal gelegen op 600 m in het Tomarisgebergte met overwegend mediterraan struikgewas.

Geroplastanos: ongeveer 10 km ten zuiden van Kónitsa, op een hoogte van ongeveer 700 m, submediterraan mengwoud en struikgewas met grote, open steppevlakten.

Kallithéa: submediterraan mengwoud met eeuwenoude eiken op een hoogte van 500 m met grote, open plekken in het bos.

Klidonia: de laagst gelegen biotoop langs de oevers van de Voïdomatis-rivier, op de dalbodem, 400 m. Hier is, op het door losgeraakte rolstenen en door aanslibbing ontstane land, een galerijbos met *Platanus orientalis* L. gegroeid, waartussen *Salix*, *Mentha*, *Urtica* en *Rubus* welig groeien. Hier werd dagelijks waargenomen.

Mesovouni: steppe met lage begroeiing, struiken en eeuwenoude, alleenstaande eiken, op ongeveer 600 m hoogte (zie fig. 2).

Vasiliko: submediterraan mengwoud en struikgewas met steppevlakten op een hoogte van ongeveer 900 m.

Resultaten en bemerkingen

Voor de systematiek en nomenclatuur werden volgende publicaties gebruikt: Noctuidae (Fibiger 1990, 1993, 1997), Hadeninae (Ronkay *et al.* 1991, Hacker, Hreblay & Ronkay 2002), Cuculliinae (Ronkay & Ronkay 1994, 1995), Catocalinae, Calpinae, Plusiinae (Goater, Ronkay & Fibiger 2003). Voor alle overige families en subfamilies: Lepidoptera of Europe, Karsholt & Razowski (1996). Alle waargenomen soorten werden in de lijst opgenomen. Een asterisk (*) onmiddellijk na de soort- en auteursnaam betekent dat deze vlinder gedurende vroegere reizen in Griekenland nog niet werd waargenomen. De

soorten die talrijk en op vele locaties voorkomen, werden aangegeven met "Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon."

Hepialidae

Triodia amasinus (Herrich-Schäffer, 1852)*: Mesovouni 10.X.2003, 1♂ op stroop.

Lasiocampidae

Lasiocampa grandis (Rogenhofer, 1891)*: Mesovouni 11.X.2003, 1♂ op licht. Deze soort komt voor in Joegoslavië, Bulgarije, Albanië, Griekenland en Turkije (Ganev 1984).

Saturniidae

Perisomena caecigena (Kupido, 1825)*: Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op licht. Deze spectaculaire geelroze, grote vlinder komt voor in de Balkan, Italië en verder in Armenië en Voor-Azië. De rups leeft op eik (Crotch 1956). In Bulgarije is de vlinder wettelijk beschermd (Beshkov 1995).

Lemoniidae

Lemonia taraxaci strigata Rebel, 1910*: Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op licht. Het betreft hier een ondersoort die alleen in Albanië, Macedonië en Griekenland voorkomt (Rougeot & Viette 1978).

Sphingidae

Macroglossum stellatarum (Linnaeus, 1758): Dodoni 6.X.2003; Klidonia 17.X.2003, overdag enkele foeragerende ex.

Drepanidae

Cymatophorima diluta ([Denis & Schiffermüller], 1775)*: Vasiliko 15.X.2003, 2♂ op licht.

Geometridae

Ennomos quercaria (Hübner, 1813)*: Mesovouni 14.X.2003, 2♂ 1♀ op licht.

Crocallis tusciaria (Borkhausen, 1793)*: Dodoni 6.X.2003, 1♂ op licht; Kallithéa: 15.X.2003, 1♂ op licht.

Crocallis elinguarina (Linnaeus, 1758): Dodoni 6.X. 2003, 2♂ op licht; Kónitsa 7-18.X.2003, gewoon op licht.

Peribatodes rhomboidaria ([Denis & Schiffermüller], 1775): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.

Peribatodes secundaria ([Denis & Schiffermüller], 1775): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.

Cleorodes lichenaria (Hufnagel, 1767)*: Geroplatanos 9.X.2003, 1♂ op licht.

Gnophos sartata (Treitschke, 1827): Dodoni 6.X.2003, 1♂ op licht; Mesovouni 14.X.2003, 2♀ op stroop; Vasiliko 12.X.2003, 2♂ op licht. De vlinders behoren tot de tweede generatie; de eerste generatie werd in mei-juni gezien te Leptokaria en aan de Meteoren (De Vrieze 2001).

Semiaspilates ochrearia (Rossi, 1794): Mesovouni 13.X.2003, 1♂ op licht.

- Cyclophora pupillaria* (Hübner, 1799): Klidonia 17.X.2003, 1 ♀ op licht.
- Scopula submutata* (Treitschke, 1828): Dodoni 6.X.2003, 1 ♂ op licht.
- Scopula decorata* ([Denis & Schiffermüller], 1775): Klidonia 17.X.2003, 1 ♂ op licht.
- Scopula ochraceata* (Staudinger, 1901): Mesovouni 10.X.2003, 1 ex. op stroop.
- Scopula marginepunctata* (Goeze, 1781): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.
- Scopula imitaria* (Hübner, 1799): Klidonia 17.X.2003, 1 ♂ op licht.
- Rhometra sacraria* (Linnaeus, 1767): Geroplatanos 9.X.2003, 1 ♀ op licht.
- Xanthorhoe fluctuata* (Linnaeus, 1758): Klidonia 17.X.2003, 1 ♂ op licht.
- Epirrhoe galliata* ([Denis & Schiffermüller], 1775): Kallithéa 7.X.2003, gewoon op licht en op stroop.
- Nebula nebulata* (Treitschke, 1828)*: Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op licht en op stroop.
- Thera britannica* (Turner, 1925)*: Ag. Paraskeví 16.X.2003, talrijk op licht; Klidonia 17.X.2003, 1 ex. op licht; Vasiliko 12.X.2003, 1 ex. op licht.
- Thera vetustata* ([Denis & Schiffermüller], 1775): Kallithéa 7.X.2003, 1 ♂ op licht.
- Eupithecia pusillata* ([Denis & Schiffermüller], 1775)*: Ag. Paraskeví 17.X.2003, 2 ex. op licht; Asfaka 11.X.2003, 1 ex. op stroop; Geroplatanos 9.X.2003, 1 ex. op licht; Kallithéa 7.X.2003, enkele ex., zowel op stroop als op licht.
- Aplocera plagiata* (Linnaeus, 1758): Mesovouni 14.X.2003, gewoon op licht en op stroop.

Noctuidae

- Catocala sponsa* (Linnaeus, 1767)*: Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.
- Catocala dilecta* (Hübner, 1808)*: Asfaka 11.X.2003, enkele afgevlogen ex. op stroop.
- Catocala nupta* (Linnaeus, 1767)*: Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.
- Catocala elocata* (Esper, 1787): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.
- Lygephila cracca* ([Denis & Schiffermüller], 1775): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.
- Lygephila procax* (Hübner, 1813): Mesovouni 10.X.2003; Vasiliko 12.X.2003, telkens enkele ex. op stroop (zie De Vrieze 2004).
- Apopestes spectrum* (Esper, 1787)*: Klidonia 14.X.2003, 1 ex. op stroop.
- Aedia leucomelas* (Linnaeus, 1758): Vasiliko 12.X.2003, enkele ex. op stroop.
- Scoliopteryx libatrix* (Linnaeus, 1758)*: Asfaka 11.X.2003, 1 ex. op stroop.
- Hypena rostralis* (Linnaeus, 1758)*: Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op licht.
- Rivula sericealis* (Scopoli, 1763)*: Klidonia 8–18.X.2003, gewoon op licht.
- Macdunnoughia confusa* (Stephens, 1850): Kallithéa 7.X.2003, 1 ♂ op licht.

Autographa gamma (Linnaeus, 1758): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.

Trichoplusia ni (Hübner, 1803)*: Geroplastanos 9.X.2003, 1♀ op licht.

Thysanoplusia circumscripta (Freyer, 1831)* (Fig. 1: 5): Vasiliko 15.X.2003, 1♀ op licht. Biologie en eerste stadia nog onbekend (Goater, Ronkay & Fibiger 2003).

Ctenoplusia accentifera (Lefèbvre, 1827): Klidonia 14.X.2003, 1♂ op stroop. Voor meer details over deze soort zie De Vrieze (2002).

Chrysodeixis chalcites (Esper, 1789): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op licht en op stroop.

Eublemma ostrina (Hübner, 1808): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op licht.

Eublemma amoena (Hübner, 1803): Klidonia 14.X.2003, 1♂ (tweede generatie) op licht.

Pyrois effusa (Boisduval, 1828): Klidonia 17.X.2003, 1♂ op licht.

Amphipyra pyramidea (Linnaeus, 1758): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop.

Amphipyra livida ([Denis & Schiffermüller], 1775)*: Ag. Paraskeví 17.X.2003, 2 ex. op licht; Mesovouni 10.X.2003, enkele ex. op boomstammen; Vasiliko 15.X.2003, enkele ex. op licht. De soort komt weinig naar licht en niet op stroop. De vlinders zijn vooral 's nachts te vinden op de stam van eeuwenoude eiken, vooral rond de grote gaten van afgebroken takken, soms zeer talrijk! (Wegner 2002). Wij zagen o.a. een copula.

Amphipyra tragopoginis (Clerck, 1759)*: Asfaka 11.X.2003; Vasiliko 15.X.2003, enkele ex. op licht.

Amphipyra tetra (Fabricius, 1787)*: Mesovouni 13.X.2003, 1♂ op licht.

Heliothis peltigera ([Denis & Schiffermüller], 1775): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op licht.

Helicoverpa armigera (Hübner, 1808): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op licht.

Praestilbia armeniaca Staudinger, 1892*: Kallithéa 8.X.2003, 1♂ op licht. De biologie van deze soort is nog onbekend (persoonlijke mededeling van H. Wegner).

Paradrina flavirena (Guenée, 1852)*: Dodoni 6.X.2003, 1♂ op licht.

Hoplodrina ambigua ([Denis & Schiffermüller], 1775): Kallithéa 7–8.X.2003, enkele ex. op licht.

Spodoptera exigua (Hübner, 1808): Kónitsa 7–18.X.2003, zeer gewoon op stroop en op licht.

Phlogophora meticulosa (Linnaeus, 1758)*: Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop.

Chloantha hyperici ([Denis & Schiffermüller], 1775): Kónitsa 7–18.X.2003, enkele ex. op stroop.

Methorasa latreillei (Duponchel, 1827): Kónitsa 7–18.X.2003, zeer gewoon op stroop en op licht.

Mesogona acetosellae ([Denis & Schiffermüller], 1775)*: Kallithéa 7.X.2003, 1♀ op stroop.

Atethmia ambusta ([Denis & Schiffermüller], 1775)*: Kallithéa 7.X.2003, 1♂ en 1♀ op stroop. Recent onderzoek toont een drastische achteruitgang van deze soort, waarschijnlijk door het insecticidegebruik in vele van zijn habitats (Ronkay, Yela & Hreblay 2001).

Atethmia centrigo (Haworth, 1809)*: Kallithéa 7.X.2003, 1♂ op licht. Een sterk polytypische soort met een brede variatie in de kleur en de intensiteit van de tekening. Een Holomediterrane-Turkestanese soort. In Europa alleen de nominaatvorm, in het Nabije-Oosten, Midden-Azië, Kopet-Dagh, Tien-Shan, Pamir en het NW-Himalaya-massief zijn er meerdere (ook nog niet beschreven!) ondersoorten gekend (Ronkay, Yela & Hreblay, 2001).

Tiliacea citrigo (Linnaeus, 1758)*: Kallithéa 7.X.2003, 2♂ op stroop en 2♂ op licht.

Tiliacea cypreago christiani (Fibiger, 1992)* (Fig. 1: 1): Asfaka 11.X.2003, 1♂ en 1♀ op stroop; Kallithéa 7.X.2003, 3♂ op licht; Vasiliko 12–19.X.2003, 1♂ op licht.

Xanthia ocellaris (Borkhausen, 1792)*: Ag. Paraskeví 16.X.2003, 2♂ en 1♀ op stroop; Klidonia 18.X.2003, 1♂ op stroop. De soort vliegt in Griekenland zowel als f. *intermedia* Habich als f. *carneago* Warren. Beide vormen werden waargenomen.

Agrochola lychnidis ([Denis & Schiffermüller], 1775)*: Klidonia 18.X.2003, enkele ex. op stroop.

Agrochola nitida ([Denis & Schiffermüller], 1775)*: Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop. Veel minder op licht. De meest voorkomende *Agrochola*-soort.

Agrochola thurneri Boursin, 1953*: Kónitsa 7–18.X.2003, enkele ex., zowel op stroop als op licht. Naast de normale vorm komen hier ook kleinere, blekere en weinig getekende vormen voor, die praktisch niet van *Agrochola deleta* (Staudinger, 1882) te onderscheiden zijn (Wegner 2002).

Agrochola humilis ([Denis & Schiffermüller], 1775)*: Vasiliko 12–18.X.2003, 5♂ op licht.

Agrochola wolfschlaegeri Boursin, 1953* (Fig. 1: 3): Asfaka 11.X.2003, 1♂ op stroop; Klidonia 17.X.2003, 1♀ op licht.

Agrochola litura (Linnaeus, 1758)*: Vasiliko 13.X.2003, enkele ex. op stroop.

Agrochola osthelderi Boursin, 1951* (Fig. 1: 8): Vasiliko 12.X.2003, 1♀ op licht. Uit Europa slechts gekend sinds 1984 (Ganev & Hacker 1984).

Agrochola helvola (Linnaeus, 1758)*: Vasiliko 13.X.2003, enkele ex. op stroop.

Agrochola schreieri Hacker & Weigert, 1986*: Klidonia 18.X.2003, 2♂ langs de oevers van de Voïdomatis-rivier, in een galerijbos met Oosterse platanen (*Platanus orientalis* L.) en *Salix*-bestanden. Deze vlinder werd aanvankelijk als *Agrochola lota* gedetermineerd maar werd tot soort verheven in 1986 (Hacker & Weigert 1986).

Agrochola macilantha (Hübner, [1809])*: Kallithéa 7.X.2003, 1♂ op stroop.

Agrochola laevis (Hübner, 1803)*: Vasiliko 15.X.2003, 1♀ op licht.

Jodia croceago ([Denis & Schiffermüller], 1775)*: Asfaka 11.X.2003, 1♀ op stroop.

Conistra vaccinii (Linnaeus, 1761)*: Kónitsa 7–18.X.2003, zeer gewoon op stroop en op licht.

Conistra rubiginea ([Denis & Schiffermüller], 1775)*: Asfaka 11.X.2003, 5♂ op stroop; Dodoni 6.X.2003, 2♂ op stroop; Geroplatanos 9.X.2003, 2♂ op licht; Klidonia 18.X.2003, 1♂ op stroop; Mesovouni 10.X.2003, 1♂ op licht; Vasiliko 12.X.2003, 2♂ op licht.

Conistra erythrocephala ([Denis & Schiffermüller], 1775)*: Vasiliko 13.X.2003, 2♂ en 3♀ op stroop. Twee ex. van f. *glabra*.

Episema glaucina (Esper, 1789)*: Kónitsa 7–8.X.2003, zeer gewoon op licht. Zoals alle *Episema*-soorten zitten de vlinders 's nachts ook veel op grashalmen. We zagen de vlinder nooit op stroop. Deze soort werd door ons ook regelmatig gezien in de Aosta-vallei (Faquaet 1991, 1993).

Episema tersa ([Denis & Schiffermüller], 1775)* (Fig. 1: 6): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op licht en op grashalmen zittend. Niet op stroop. Syntoop met de vorige soort maar veel minder gewoon. Een Ponto-Turkestaanse soort, die tot in Kazachstan en tot de voet van het Tien-Shan-gebergte voorkomt (Hacker & Miatleuski 2001). Ook in het Nabije-Oosten komt de vlinder voor (Hacker & Schreier 2001).

Episema korsakovi (Christoph, 1885)* (Fig. 1: 7): Asfaka 12.X.2003, 1♂; Dodoni 6.X.2003, 3♂; Geroplatanos 9.X.2003, 3♂; Mesovouni 10–18.X.2003, 9♂ en 1♀; Vasiliko 15–17.X.2003, 2♂. Slechts 1♀ en alléén op licht.

Cleoceris scoriacea (Esper, 1789)*: Asfaka 12.X.2003, 4♂; Dodoni 6.X.2003, 2♂; Kallithéa 7.X.2003, 1♂; Klidonia 14–17.X.2003, 2♂; Mesovouni 11–14.X.2003, 2♂, alle op licht.

Aporophyla australis australis (Boisduval, 1829)*: Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht, incl. de donkere vorm *ingenua*.

Aporophyla nigra (Haworth, 1809)*: Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.

Aporophyla canescens (Duponchel, 1826)*: Kónitsa 7–18.X.2003, zeer gewoon op stroop en op licht.

Scotochrosta pulla ([Denis & Schiffermüller], 1775)*: Vasiliko 16–19.X.2003, 5♂ op licht.

Xylena lunifera (Warren, 1910)* (Fig. 1: 2): Asfaka 11.X.2003, 1♂ op stroop; Kallithéa 7.X.2003, 2♂ en 2♀ op stroop; Klidonia 14–18.X.2003, 1♂ en 1♀ op stroop; Vasiliko 15–16.X.2003, 4♂ op licht. Vooral op open plekken in submediterraan struikenbos. De vlinder komt in Europa slechts voor in Albanië, Bulgarije (Ganev 1987), Griekenland, Roemenië en Joegoslavië. Buiten Europa alleen gekend uit Turkije, Georgië en Armenië (Poltavsky & Vjatcheslavovna 2003).

Meganephria bimaculosa (Linnaeus, 1767)*: Dodoni 6.X.2003, 1♂; Kallithéa 7.X.2003, 1♀; Klidonia 14.X.2003, 1♂, telkens op stroop.

Allophyes oxyacanthae (Linnaeus, 1758)*: Dodoni 6.X.2003, enkele ex. op stroop; Kallithéa 7.X.2003, 2♂ en 1♀ op licht; Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop.

Dryobota labecula (Esper, 1788)*: Kónitsa 7–18.X.2003, zeer gewoon op stroop en op licht.

Dichonia aprilina (Linnaeus, 1758)*: Vasiliko 15.X.2003, enkele ex. op licht. Naast de nominaatvorm vliegen hier ook, weliswaar zeer zelden, melanistische vlinders (Wegner 2002).

Dichonia aeruginea (Hübner, 1808)*: Ag. Paraskeví 17.X.2003, 2♂ op licht; Asfaka 12.X.2003, 1♀ op licht.

Dryobotodes eremita (Fabricius, 1775)*: Asfaka 11.X.2003, 1♂ op stroop; Mesovouni 10.X.2003, 1♀ op stroop; Vasiliko 15.X.2003, 1♂ op licht. Twee exemplaren behoren tot f. *variegata* Tutt.

Dryobotodes monochroma (Esper, 1790)*: Klidonia 16.X.2003, 2♂ op licht.

Dryobotodes carbonis (F. Wagner, 1931)*: Kónitsa 7–18.X.2003, zeer gewoon op stroop en op licht.

Dryobotodes tenebrosa (Esper, 1789)*: Kónitsa 7–18.X.2003, zeer gewoon op stroop en op licht.

Antitype chi (Linnaeus, 1758)*: Asfaka 12.X.2003, 1♀ op licht; Kallithéa 8.X.2003, 1♀ op licht; Vasiliko 15–16.X.2003, 1♂ en 1♀ op licht.

Ammoconia caecimacula ([Denis & Schiffermüller], 1775)*: Kallithéa 7–8.X.2003, 1♂ op stroop en 1♂ op licht; Mesovouni 18.X.2003, 1♂ op licht; Vasiliko 19.X.2003, 1♂ op licht.

Ammoconia senex (Geyer, 1828)*: Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.

Trigonophora flammea (Esper, [1785])*: Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.

Polymixis polymita (Linnaeus, 1761)*: Kallithéa 7.X.2003, 2♂ en 1♀ op stroop.

Polymixis serpentina (Treitschke, 1825)*: Kónitsa 7–18.X.2003, zeer gewoon op stroop en op licht.

Polymixis rufocincta Geyer, 1828*: Asfaka 11.X.2003, 1♀ op stroop; Kallithéa 7.X.2003, 2♂ op stroop; Klidonia 8–18.X.2003, enkele ex. op licht; Vasiliko 15.X.2003, 1♂ op licht.

Polymixis culoti (Schawerda, 1921)*: Klidonia 16–17.X.2003, 1♂ op licht en 1♂ op stroop.

Luperina rubella (Duponchel, 1835)*: Dodoni 6.X.2003, 1♂ op licht. De rupsen van deze soort voeden zich met de wortels van grassoorten en eten van oktober tot juli (overwinteren als rups). De soort vliegt in één generatie van augustus tot november in submediterrane eikenmengwouden.

Luperina dumerilii (Duponchel, 1826)*: Kallithéa 8.X.2003, enkele ex. op stroop en op licht; Vasiliko 12–13.X.2003, enkele ex. op stroop, op licht en op grashalmen.

Figuur 1: (v.l.n.r. en v.b.n.o.) 1.- *Tiliacea cypreago christiani* (Fibiger, 1992), 2.- *Xylena lunifera* (Warren, 1910), 3.- *Agrochola wolfschlaegeri* Boursin, 1953, 4.- *Xestia coltaesa* (Herrich-Schäffer, 1849), 5.- *Thysanoplusia circumscripta* (Freyer, 1831), 6.- *Episema tersa* ([Denis & Schiffermüller], 1775), 7.- *Episema korsakovi* (Christoph, 1885), 8.- *Agrochola osthelderi* (Boursin, 1951), 9.- *Eugnorisma pontica* (Staudinger, 1891).

Figuur 2: Biotoop te Mesovouni.

Gortyna flavago ([Denis & Schiffermüller], 1775)*: Dodoni 6.X.2003, 1♂ op licht.

Mythimna vitellina (Hübner, 1808): Dodoni 6.X.2003; Klidonia 16.X.2003, telkens 1♂ op licht.

Mythimna unipuncta (Haworth, 1809): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.

Mythimna sicula (Treitschke, 1835): Asfaka 12.X.2003, 2 ex. op licht.

Mythimna albipuncta ([Denis & Schiffermüller], 1775): Klidonia 16.X.2003, 2 ex. op licht.

Mythimna l-album (Linnaeus, 1767): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.

Tholera decimalis (Poda, 1761)*: Dodoni 6.X.2003, 1♂ op licht.

Noctua pronuba (Linnaeus, 1758): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.

Noctua comes Hübner, 1813: Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.

Noctua fimbriata (Schreber, 1759): Kallithéa 8.X.2003, 1♀ op stroop.

Noctua tirrenica Biebinge, Speidel & Hanigk, 1983*: Kallithéa 7.X.2003, enkele ex. op stroop en op licht. Zustersoort van *Noctua fimbriata* met toch een aantal typische kenmerken, die de soort vrij duidelijk onderscheiden (De Prins 1983, Fibiger 1993).

Eugnorisma pontica (Staudinger, 1891)* (Fig. 1: 9): Vasiliko 12.X.2003, 1♀ op stroop. In een periode van 4 jaren (1998–2001 tussen 27.IX en 3.XI) werd geen enkele vlinder waargenomen (Wegner 2002). De vlinders vliegen meestal in augustus-september (Ganev 1985, Fibiger 1990). Wellicht vliegt de soort later als er een aanhoudend hete, droge zomer is geweest zoals in 2003 (persoonlijke mededeling H. Wegner).

Xestia castanea (Esper, 1798)*: Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.

Xestia xanthographa ([Denis & Schiffermüller], 1775)*: Kallithéa 7.X.2003, enkele ex. op stroop en 1 ex. op licht.

Xestia cohaesa (Herrich-Schäffer, 1849)* (Fig. 1: 4): Dodoni 6.X.2003, enkele ex. op stroop; Kallithéa 7.X.2003, enkele ex. op stroop; Klidonia 8–18.X.2003, 5 ex. op licht. De vlinders vliegen dikwijls samen met *X. xanthographa*, waarvan ze meestal toch duidelijk te onderscheiden zijn door de vorm en kleuropvulling van de niervlek (Busse & Ockruck 1991).

Peridroma saucia (Hübner, 1808): Kónitsa 7–18.X.2003, talrijk op stroop en op licht.

Euxoa temera (Hübner, 1808)*: Kallithéa 8.X.2003; Mesovouni 10.X.2003, telkens enkele ex. op stroop en op licht.

Agrotis syricola Corti & Draudt, 1933: Kallithéa 8.X.2003, 1♀ op licht. De soort wordt meer besproken in een vorig artikel (De Vrieze 2004).

Agrotis puta (Hübner, 1803): Ag. Paraskeví 17.X.2003, 1♂ op licht.

Agrotis ipsilon (Hufnagel, 1766): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.

Agrotis trux (Hübner, 1824): Klidonia 18.X.2003, enkele ex. op stroop.

Agrotis segetum ([Denis & Schiffermüller], 1775): Kónitsa 7–18.X.2003, gewoon op stroop en op licht.

Arctiidae

Eilema pseudocomplana (Daniel, 1939)*: Klidonia 8–18.X.2003, gewoon op licht; Mesovouni 13.X.2003, 1♂ op licht.

Eilema caniola (Hübner, 1808): Klidonia 17.X.2003, 2♂ op licht; Mesovouni 13.X.2003, 2♂ op licht.

Dysauxes famula (Freyer, 1836): Kallithéa 7.X.2003, 1♂; Klidonia 17.X.2003, 1♂; Mesovouni 13.X.2003, 2♂; alle vlinders op licht.

Dankwoord

Aan Hartmut Wegner die ons drie avonden begeleidde en ons veel raad en daad verschafte. Zijn artikel in *Esperiana* (2002) was het beginpunt en de stimulans voor ons om deze reis te plannen. Aan Michael Fibiger voor de vele raadgevingen en de determinatiehulp.

Literatuur

- Beshkov, S., 1995. A contribution to the knowledge of the Bulgarian Lepidoptera fauna (Lepidoptera: Macrolepidoptera). — *Phegea* 23(4): 201–218.
- Busse, R. & Ockruck, F., 1991. Ein Beitrag zur Kenntnis der Schmetterlingsfauna des Piringebirges im Süd-Westen Bulgariens (Lepidoptera). — *Phegea* 19(1): 5–20.
- Crotch, W.J.B., 1956. *A silkworm rearer's Handbook*. — The Amateur Entomologists' Society, 166 pp.
- De Prins, W.O., 1983. Over de verspreiding van *Noctua tirrenica* Biebing, Speidel & Hanigk (Lepidoptera, Noctuidae). — *Phegea* 11(4): 97–99.
- De Vrieze, M., 2001. Interessante waarnemingen van Lepidoptera in Griekenland. — *Phegea* 29(1): 19–28.
- De Vrieze, M., 2002. Interessante waarnemingen van Lepidoptera in Griekenland. Deel II. — *Phegea* 30(2): 41–47.
- De Vrieze, M., 2004. Interessante waarnemingen van Lepidoptera in Griekenland. Deel III. — *Phegea* 32(2): 37–48.
- Faquaet, M., 1991. De Aosta-vallei: een paradijs voor lepidopterologen, addendum 4 (Lepidoptera). — *Phegea* 19(1): 39–42.
- Faquaet, M., 1993. De Aosta-vallei: een paradijs voor lepidopterologen, addendum 7 (Lepidoptera). — *Phegea* 21(2): 65–69.
- Fibiger, M., 1990. Noctuidae I. — *Noctuidae Europaeae* 1. — Entomological Press, Sorø, 208 pp., 16 colour plates.
- Fibiger, M., 1993. Noctuidae II. — *Noctuidae Europaeae* 2. — Entomological Press, Sorø, 230 pp., 11 colour plates.
- Ganev, J., 1984. Studies on Heterocera from Bulgaria (Lepidoptera). — *Phegea* 12(2): 37–42.
- Ganev, J., 1985. Studies on Heterocera from Bulgaria -II (Lepidoptera). — *Phegea* 13(3): 85–91.
- Ganev, J. & Beschkov, S., 1987. Records of Macrolepidoptera from Bulgaria (Lepidoptera). — *Phegea* 15(2): 113–117.
- Ganev, J. & Hacker, H., 1984. *Agrochola osthelderi* Boursin, 1951 eine neue Art für Europa (Lepidoptera, Noctuidae, Cucullinae). — *Articulata* 2(5): 104–105.
- Goater, B., Ronkay, L. & Fibiger, M., 2003. Catocalinae & Plusiinae. — *Noctuidae Europaeae* 10 — Entomological Press, Sorø, 452 pp., 16 colour plates.
- Hacker, H., 1989. Die Noctuidae Griechenlands (Lepidoptera, Noctuidae). — *Herbipoliana* 2: 1–589, pls. I–XII.

- Hacker, H. & Miatleuski, J., 2001. Noctuidae from the European part of Kazakhstan with first records of seven species for the European Fauna. — *Esperiana* **8**: 811–824.
- Hacker, H., Ronkay, L., & Hreblay, M., 2002. Hadeninae I. — *Noctuidae Europaeae* **4**. — Entomological Press, Sorø, 419 pp., 14 colour plates.
- Hacker, H. & Schreier H-P., 2001. Beitrag zur Noctuidenfauna Palastinas: Die Eulen der Klapperich-Ausbeute aus Jordanien. — *Esperiana* **8**: 399–420.
- Hacker, H. & Weigert, L., 1986. Sechster Beitrag zur systematischen Erfassung der Noctuidae der Türkei. Das Artenspectrum im April und Oktober: Beschreibung neuer Taxa und faunistisch bemerkenswerte Funde aus neueren Aufsammlungen (Lepidoptera). — *Neue Entomologische Nachrichten* **19**: 133–188.
- Karsholt, O. & Razowski, J. (eds.), 1996. *The Lepidoptera of Europa. A distributional Checklist*. — Apollo Books, Stenstrup.
- Poltavsky, A. N. & Vjatcheslavovna, I. E. 2003. The Noctuidae (Lepidoptera) of the Daghestan Republic (Russia). II. — *Phegea* **31**(4): 167–181.
- Ronkay, L., Yela, J. L., Hreblay, M., 2001. Hadeninae II. — *Noctuidae Europaeae* **5**. — Entomological Press, Sorø, 452 pp., 21 colour plates.
- Rougeot, P. C. & Viette, P., 1978. *Guide des Papillons Nocturnes d'Europe et d'Afrique du Nord Hétérocères (Partim)*. — Delachaux et Niestlé, Neuchâtel, Paris, 228 pp. 40 colour plates.
- Wegner, H., 2002. Herbst- und Frühjahrsbcobachtungen zur Noctuidae-Fauna in Nord-Griechenland (Lepidoptera, Noctuidae). — *Esperiana* **9**: 7–21.
-

Caloptilia hauderi, a new species for the Belgian fauna (Lepidoptera: Gracillariidae)

Jurate De Prins, Willy De Prins & Maarten Jacobs

Samenvatting. *Caloptilia hauderi*, een nieuwe soort voor de Belgische fauna (Lepidoptera: Gracillariidae)

Op 09 juli 2004 werd een exemplaar van *Caloptilia hauderi* (Rebel, 1906) aangetroffen te Viersel (provincie Antwerpen). Het gaat om de eerste waarneming van deze soort in België. De verspreiding en de biologie van deze soort worden kort besproken.

Résumé. *Caloptilia hauderi*, une espèce nouvelle pour la faune belge (Lepidoptera: Gracillariidae)

Le 09 juillet 2004, un exemplaire de *Caloptilia hauderi* (Rebel, 1906) fut trouvé à Viersel (province d'Anvers). Il s'agit de la première observation de cette espèce en Belgique. Des informations sur la répartition et la biologie de l'espèce sont données.

Key words: *Caloptilia hauderi* – faunistics – Belgium – first record.

De Prins, J. & W.: Nieuwe Donk 50, B-2100 Antwerpen, jurate.de.prins@africamuseum.be, willy.deprins@antwerpen.be.

Jacobs, M.: Molenheide 173, B-2242 Zandhoven, info@maartenjacobs.be.

Fig. 1: *Caloptilia hauderi* (Rebel, 1906), Belgium, Province of Antwerp, Viersel, Nature Reserve "Kleine Netevallei", 09.VII.2004, leg. M. Jacobs (Photo: M. Jacobs).

On 09 July 2004, an unknown *Caloptilia* was caught on a 125 Watt mercury vapour lamp in the nature reserve "Kleine Netevallei" at Viersel (Belgium, Province of Antwerp), leg. M. Jacobs. The specimen was photographed and released again the next day. Later on it was identified from the pictures by the third author as *Caloptilia hauderi* (Rebel, 1906) (Kimber 1999–2005). This identification was confirmed by Chris Steeman and the first two authors. This is the first record of this species in Belgium. The imago is rather easily distinguished from its congeners by an almost rectangular yellowish blotch on the forewing costa which contrasts well with the dark-brown ground colour. In fresh specimens the ground colour shows a purplish tinge. Sometimes, there are some small additional yellowish markings on the forewing. The femur and tibia of all legs are of the same chestnut dark-brown colour as the forewing ground

colour, while the tarsomeres are whitish yellow, resembling the colour of the rectangular blotch.

Biology

The egg is laid on the underside of a leaf of *Acer campestre* L. (Chrétien 1908: 246, Fletcher 1940: 9). The young larva feeds at first in a long and rather broad epidermal gallery on the underside of the leaf. During the tissue-feeding phase all the parenchyma within the blotch-mine is eaten except the veins. The later instar caterpillar lives outside the mine and constructs three successive cones by rolling down part of a lobe of a leaf. The cone is sometimes closed with another lobe. These cones can be found in May and June, mainly rather high in the tree, usually between 2–4 m. For pupation, the larva constructs a whitish green cocoon on the underside of a leaf during June (Emmet *et al.* 1985: 273).

The moths fly from early July till the beginning of September and then they hibernate in sheltered places. The species is probably univoltine but has perhaps two generations yearly in the south of France (Chrétien 1908: 246). *C. hauderi* prefers trees that grow inside woods, not those growing at their margins or in hedge-rows. Near to the finding place there is a large *Acer campestre* hedge, the only stand of these trees in the far surroundings. It would be interesting to search for the mines in the future.

Distribution

The species was described from Austria, Kirschdorf (Rebel 1906: 9) and became known from only very few countries: Austria, Czech Republic, France, Hungary, Italy, Romania, Switzerland, and United Kingdom (Buszko 2004). In all these countries, *C. hauderi* is very local and almost never found in high numbers, e.g. in the United Kingdom, the species is only recorded from the Isle of Wight and from some localities in the south of Southampton (Ford 1933: 230).

References

- Buszko, J., 2004. Fauna Europaea: Gracillariidae. In: Karsholt, O. & van Nieukerken, E. J. (eds.), Fauna Europaea: Lepidoptera, Moths. — Fauna Europaea version 1.1, <http://www.faunaeur.org>.
- Chrétien, P., 1908. Microlépidoptères nouveaux pour la faune française. — *Naturaliste* (Sér. 2) **22**(520): 245–246.
- Emmet, A. M., 1984. A name change in the genus *Calybites* Hübner (Lep.: Gracillariidae). — *Entomologist's Record and Journal of Variation* **95**(5–6): 97.
- Emmet, A. M., Wilkinson, I. A. & Wilson, M. R. 1985. Gracillariidae. In: Heath, J. & Emmet, A. M. (eds.): *The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland, Volume 2 Cossidae–Heliodinidae*. — Harley Books, Great Horkeley, 460 pp., 14 plates (12 in colour). Chapter pagination: 244–363, pls. 10–13.
- Fletcher, T. B., 1940. Collecting notes. *Caloptilia pyrenaella*, Chretien 1908. — *Entomologist's Record and Journal of Variation* **52**: 8–9.
- Ford, T. B. 1933. *Gracilaria pyrenaella*, Chrét., an addition to the British list. — *Entomologist* **66**: 230.
- Kimber, I., 1999–2005. *UK Moths*. — <http://www.ukmoths.force9.co.uk/>
- Rebel, H. 1906. Beschreibung eines neuen Kleinschmetterlings. — *Verhandlungen des zoologisch-botanischen Vereins in Wien* **56**: 9–11.

Drie opmerkelijke dagvlindersoorten in West-Vlaanderen anno 2004 (Lepidoptera)

door de Zuid-West-Vlaamse Vlinder-Kring (Z.W.V.V.K.)

(Sylvain Cuvelier, Jori Degrande, Luc Merveillie, Stef Spruytte en Jacques Vervaeke)

Samenvatting. Gedurende 2004 werden drie opmerkelijke dagvlindersoorten voor West-Vlaanderen (België) geobserveerd. Er waren meerdere waarnemingen van *Limenitis camilla* in 3 geïsoleerde bosbiotopen met potentieel voor een permanente populatie. De Z.W.V.V.K. zal in de komende jaren deze biotopen van nabij volgen. Van *Nymphalis polychloros* en *Argynnis paphia* waren er ook verscheidene observaties. Het betreft vermoedelijk dwaalgasten.

Abstract. Three remarkable butterfly species in West-Flanders in 2004 (Lepidoptera) During the year 2004 three remarkable butterfly species for West-Vlaanderen (Belgium) were observed. There were several observations of *Limenitis camilla* in three isolated wooded biotopes with the potential for a permanent population. The Z.W.V.V.K. will closely monitor these biotopes during the coming years. There were also several observations of *Nymphalis polychloros* and *Argynnis paphia*. These are probably vagrant butterflies.

Résumé. Trois espèces remarquables de papillons diurnes en Flandre-Occidentale 2004 (Lepidoptera)

Au cours de l'année 2004 trois espèces de papillons diurnes, remarquables pour la Flandre-Occidentale (Belgique), ont été observées. Il y a eu plusieurs observations d'exemplaires de *Limenitis camilla* en trois biotopes isolés et propices à abriter une population permanente. Dans les prochaines années le Z.W.V.V.K. surveillera attentivement ces biotopes. Il y a eu également plusieurs observations de *Nymphalis polychloros* et d'*Argynnis paphia*. Il s'agit probablement d'exemplaires errants.

Key-words: Rhopalocera – *Limenitis camilla* – *Nymphalis polychloros* – *Argynnis paphia* – West-Vlaanderen – België – Z.W.V.V.K.

Cuvelier, S.: Diamantstraat 4, B-8900 Ieper (sylvain.cuvelier@pandora.be)

Degrande, J.: Bergstraat 3, B-8956 Kemmel (joridegrande@yahoo.com)

Merveillie, L.: Meersstraat 8, B-8954 Westouter (luc.merveillie@pandora.be)

Spruytte, S.: Vogelweelde 15, B-8950 Nieuwkerke (spruyttestef@yahoo.com)

Vervaeke, J.: Oscar Seynaevelaan 13, B-8560 Gullegem (jacques.vervaeke@busmail.net)

Z.W.V.V.K. website: www.zwvkvk.net.tf

Limenitis camilla (Linnaeus, 1764)

Deze soort werd met zekerheid waargenomen in West-Vlaanderen op 27 juni 2004 door Jori Degrande. Korte tijd later werd de soort ook nog op twee andere biotopen in het arrondissement Ieper ontdekt.

De eerste waarneming gebeurde in een voor de Kleine ijsvogelvlinder uitermate geschikt bos: de Galgebossen te Elverdinge. Er zijn goed ontwikkelde, zonbeschenen mantelvegetaties en de waardplant kamperfoelie (*Lonicera periclymenum* Linnaeus) komt veelvuldig voor in de halfschaduw.

Eén exemplaar werd waargenomen langs een goed ontwikkelde bosrand; het betrof met zekerheid een mannetje. Even verderop werden in een lichterrijke bosdreef twee exemplaren gezien (waarvan zeker één mannetje, mogelijk hetzelfde exemplaar dat gefotografeerd werd).

Figuur 1: Keizersmantel (*Argynnis paphia* L.) op distel, de Blankaart te Woumen-Diksmuide (West-Vlaanderen), 20.VII.2004 (foto Jo Packet & Guido Vandenbroucke).

Omdat in voorgaande jaren, nl. 1996, 1997 en 1998 Stef Spruytte de vlinderfauna in dit bos reeds inventariseerde, is het eigenaardig dat deze vlinder niet werd opgemerkt. Vraag is of het om zwervers gaat of dat er toch van een (kleine) populatie gesproken kan worden. De soort staat alleszins bekend als honkvast. Het lijkt weinig waarschijnlijk dat de vlinder er pas aanwezig is omdat het betreffende bos 17 km verwijderd ligt van het dichtstbijgelegen bos waar de soort jaarlijks voorkomt. Bovendien ontbreken de nodige corridors.

Op 6 juli werden op dezelfde plaats opnieuw drie exemplaren waargenomen door Stef Spruytte, waaronder met zekerheid één wijfje. Dat er slechts twee of drie exemplaren werden waargenomen geeft aan dat het (al dan niet) om een zeer kwetsbare populatie gaat aangezien de soort op de gekende biotopen in 2004 globaal gezien in vrij grote aantallen vloog. Opvolging van het gebied (monitoring) tijdens de volgende jaren zal meer duidelijkheid brengen of hier een vaste populatie voorkomt.

Op 28 juni werd met zekerheid één exemplaar waargenomen door Jean-Marie Gouwy in een tweede biotoop: het provinciedomein De Palingbeek te Ieper. Op 22 juli werd een afgevlagen Kleine ijsvogelvlinder door Jacques Vanderhaeghe een tweede keer waargenomen in diezelfde biotoop. De waarnemingen gebeurden langs de afgesloten Komense Vaart die door het domein loopt. Dit gebied is wellicht geschikt voor de Kleine ijsvogelvlinder. Er is namelijk gevarieerd vrij open loofbos met een goede mantelvegetatie, de waardplant is aanwezig en de Komense Vaart zorgt voor een vochtig klimaat.

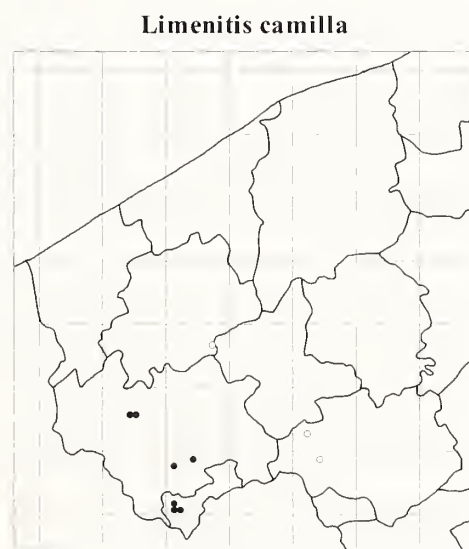
Indien de soort er vorige jaren reeds voorkwam, was deze wellicht al opgemerkt door een bezoeker van het domein. Dat hier een populatie aanwezig is, lijkt minder waarschijnlijk dan in de eerste biotoop. Het lijkt aannemelijker dat het om een dwaalgast gaat vanuit het bos van Ploegsteert (provincie Henegouwen). Dit bos, waar de soort goed voorkomt en in 2004 vrij talrijk vloog, ligt in vogelvlucht zo'n 9 km zuidwaarts van het Provinciedomein.

Geïnspireerd door de recente waarnemingen werden nog andere bosbiotopen bezocht die geschikt leken voor de soort maar waar ze nooit eerder werd gezien. Zo werd op 1 juli in een derde biotoop te Wijtschate één mannetje opgemerkt door Stef Spruytte. Het betreffende bos bevindt zich zo'n 6-tal km ten noorden van het bos van Ploegsteert (provincie Henegouwen).

Op 4 juli 2001 nam Olivier Dochy één exemplaar waar in het militair domein te Houthulst. De beschrijving van de soort klopt en het gebied lijkt geschikt. In 2003 en 2004 werd in het domein de vlinderfauna grondig geïnventariseerd door Stef Spruytte. Er werd echter geen *Limenitis camilla* opgemerkt.

Er bereikten ons ook nog twee onzekere waarnemingen van de jaren '90 uit het arrondissement Brugge (mondelijke meldingen van Kristof Hurtekant en Aubin De Turck). Het is niet onmogelijk dat de Kleine ijsvogelvlinder er zou kunnen voorkomen. Deze soort komt immers ook voor tussen Knesselare en Maldegem op het Drongengoed.

Ook werden twee niet gevalideerde waarnemingen ontvangen, één uit 2001 en één uit 2002. Een eerste onzekere observatie gebeurde op een biotoop te Gullegem op 14 juli 2001 dat ongeschikt lijkt voor de soort en bovendien ver verwijderd is van de meest nabije populatie. De tweede observatie, op 23 mei 2002 te Wevelgem lag buiten de vliegtijd. Waarschijnlijk ging het bij de twee laatste observaties om een verkeerde determinatie van het Landkaartje.

Figuur 2: verspreiding van *Limenitis camilla* in West-Vlaanderen; ● = waarnemingen in 2004, ○ = vroegere waarnemingen.

Hiermee werd de Kleine ijsvogelvlinder die voorheen nooit met absolute zekerheid werd gezien in West-Vlaanderen in een tijdspanne van een maand in drie verschillende bossen waargenomen. Verschillende vragen blijven echter onbeantwoord. Was de soort reeds aanwezig op de plaatsen waar ze werd aangetroffen en werd ze vorige jaren over het hoofd gezien? Zijn er stabiele populaties aanwezig? Gaat het om zwervers? Zitten de warme zomers van de laatste jaren er voor iets tussen?

Gerichte inventarisatie in de volgende jaren is zeker nodig om de soort goed te kunnen opvolgen. Als het om populaties gaat dienen de biotopen goed in stand gehouden te worden en verstevigd om deze prachtige vlinder te kunnen behouden. Concreet houdt dit in dat de potentiële bossen lichtrijker gemaakt moeten worden en de mantelvegetaties zich goed moeten kunnen ontwikkelen.

***Nymphalis polychloros* (Linnaeus, 1758)**

Een onzekere observatie gebeurde te Gullegem op 19 mei en bereikte ons via Jacques Vervaeke. Wellicht gaat het hier om een dwaalgast uit Noord-Frankrijk. De laatste jaren werd de Grote Vos ook enkele malen waargenomen in de regio Gent (nabij Melle). Opeenvolgende waarnemingen in verschillende jaren kunnen wel eens de vraag doen rijzen of de soort aan een comeback begonnen is. Eén zekere waarneming werd opgetekend aan de Kroonaardhoek te Wijtschate op 19 juli door Stef Spruytte. Dit biotoop zal de komende jaren in de lente zeker gericht worden onderzocht. Minder zeldzaam is de Grote Vos in het Forêt de Nieppe (Nord, Frankrijk), zo'n 25 km zuidwestwaarts van bovenvermeld biotoop.

***Argynnis paphia* (Linnaeus, 1758)**

Op 20 juli werd één vrouwelijk exemplaar van deze dwaalgast opgemerkt in de Blankaart te Woumen-Diksmuide, de vondst werd bevestigd met een foto (Jo Packet en Guido Vandenbroucke, zie fig. 1). De dichtstbijgelegen biotoop waar de soort bovendien talrijk voorkomt is het Forêt de Nieppe (Nord, Frankrijk), in vogelvlucht zo'n 40 km zuidwaarts.

Tien dagen later, op 30 juli, werd 500 meter van de eerste vindplaats opnieuw een Keizersmantel waargenomen en gefotografeerd door dezelfde personen. Achteraf bleek dat het om een wijfje ging. Mogelijk hetzelfde exemplaar als 10 dagen voorheen?

Ook op 20 juli werd in het bos van Ploegsteert (Henegouwen) één mannetje gezien door Stef Spruytte. De afstand van dit bos tot het Forêt de Nieppe (Nord, Frankrijk) bedraagt 24 km.

Een derde waarneming gebeurde te Snellegem op 7 augustus door Marcel Pottier en Roland Vannieuwenhuyze. Het was een sterk afgevlagen mannetje op een vlinderstruik (*Buddleja* species).

Tenslotte werd de soort nog een vierde maal in West-Vlaanderen waargenomen op 11 augustus te Waardamme door Pauwel Bogaert. Het ging om een vrij gaaf mannetje, foeragerend op Jacobskruiskruid (*Senecio jacobaea* Linnaeus).

Cartografie

DMAP, distribution mapping software: <http://www.dmap.co.uk/>. — Dr Alan Morton, Blackthorn Cottage, Chawridge Lane, Winkfield, Windsor, Berkshire, SL4 4QR, UK.

The Lepidoptera fauna of three brackish salt marshes including two species new for the Belgian fauna (Lepidoptera)

Maurice G. M. Jansen

Abstract. An inventory of the Lepidoptera of three brackish salt marshes between Antwerp and the Belgian-Dutch border was made in the period 2001–2003. The fauna is compared with that of two salt marshes alongside the Scheldt estuary near Terneuzen: Zuidgors and Paulinaschor. In the three investigated brackish marshes adults were collected and pre-adult stages were reared, and as a result 116 species were recorded, of which 38 are typical for the tidal zone ecosystem. *Coleophora saxicolella* (Duponchel, 1843) and *Monochroa moyses* Uffen, 1991 are new for the Belgian fauna.

Samenvatting. De vlinderfauna van drie brakwaterschorren langs de Schelde inclusief twee nieuwe soorten voor de Belgische fauna (Lepidoptera)

Drie brakwaterschorren tussen Antwerpen en de Belgisch-Nederlandse grens werden faunistisch onderzocht in de periode 2001–2003. De fauna hiervan wordt vergeleken met die van een tweetal schorren langs het Schelde-estuarium in de buurt van Terneuzen: het Zuidgors en het Paulinaschor. In de drie onderzochte brakwaterschorren werden niet alleen adulten verzameld maar ook pre adulte stadia verzameld en uitgekweekt hetgeen resulteerde in de vondst van in totaal 116 vlindersoorten waarvan er 38 kenmerkend zijn voor de getijzone als ecosysteem. *Coleophora saxicolella* (Duponchel, 1843) en *Monochroa moyses* Uffen, 1991 zijn nieuw voor de Belgische fauna.

Résumé. La faune de lépidoptères dans trois schorres salins le long de l'Escaut inclusif deux espèces nouvelles pour la faune belge (Lepidoptera)

La faune de trois schorres salins entre Anvers et la frontière entre la Belgique et l'Hollande furent étudiés dans la période 2001–2003. Le résultat est comparé avec la faune de deux schorres le long de l'estuaire de l'Escaut à Terneuzen: le Zuidgors et le Paulinaschor. Dans les trois schorres salins étudiés, non seulement les adultes furent collectés, mais aussi les stades pré imaginaires, ce qui a permis d'établir une liste de 116 espèces de lépidoptères dont 38 sont typiques pour la zone de marée. *Coleophora saxicolella* (Duponchel, 1843) et *Monochroa moyses* Uffen, 1991 sont nouveaux pour la faune belge.

Key words: Belgium – *Coleophora saxicolella* – ecology – faunistics – *Monochroa moyses* – new record – salt marshes.

Jansen, M. G. M.: Appelgaard 9, NL-4033 JA Lienden, Netherlands (mgm.jansen@tiscali.nl).

Introduction

During the period 2001–2003 a faunistic inventory was carried out in three brackish marshes alongside the River Scheldt north between Antwerp and the Dutch-Belgian border: schor Oude Doel, Groot Buitenschoor in the neighbourhood of the village of Zandvliet and Galgenschoor near Lillo. The marsh of Oude Doel connects with that of Saeftinghe, which together form the largest brackish marsh in Western Europe. The Groot Buitenschoor marsh is the remainder of vast salt marshes which have almost totally disappeared as a result of reclamation and construction of industrial areas during the last century.

The marsh at Lillo is very old and appears in its present shape on old maps from the seventeenth century. During the last decade the Galgenschoor marsh has gradually become dominated by common reed vegetation, and some of the typically halophile plant species have disappeared; in another part they can only be found on a small edge between the Scheldt water and the reed marsh.

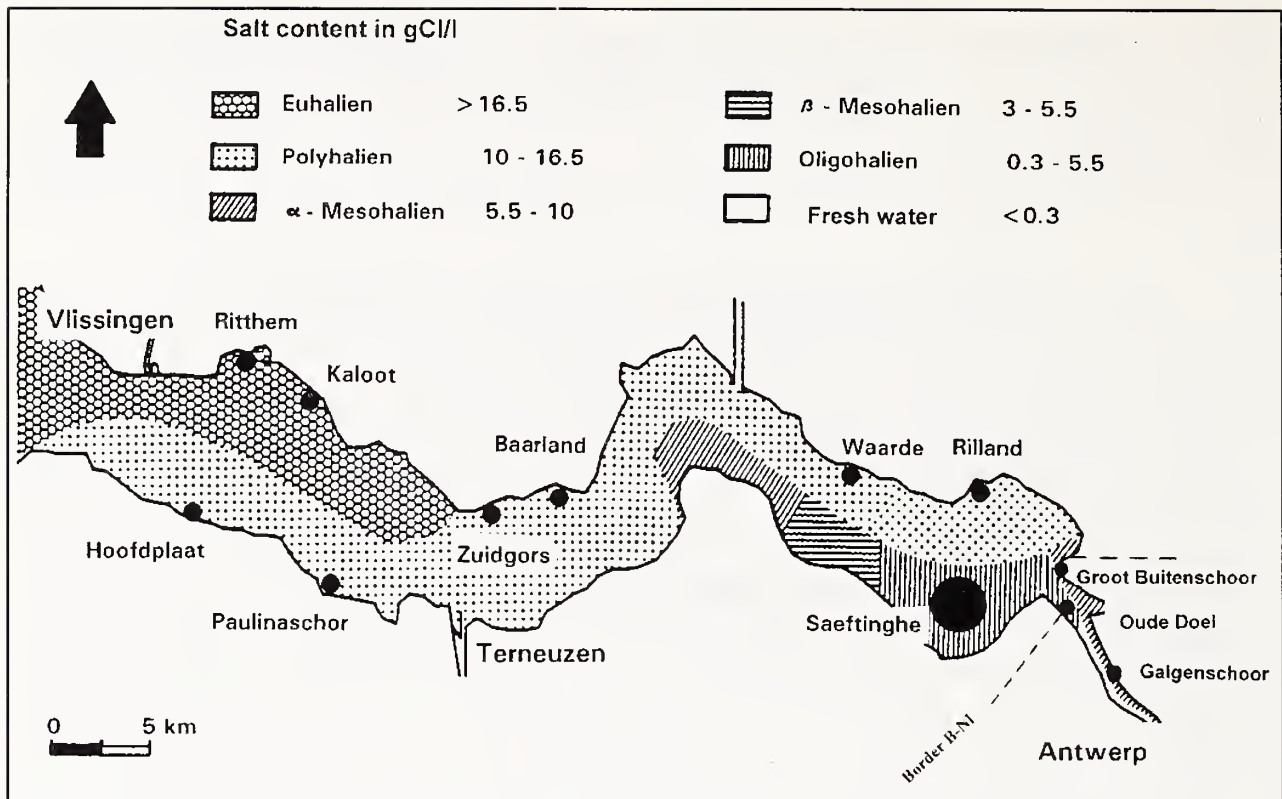

Fig. 1. Division of the western Scheldt according to the salinity.

The aim of the investigation was to collect data to compare the fauna of different sites alongside the Scheldt estuary. The faunistic records will be compared with those of two salt marshes which are further downstream near Terneuzen. The first is Paulinaschor at the southern bank and the other is Zuidgors at the northern bank (fig. 1). The minimum and maximum salinity of the water varies because of the varying influence of the salty sea water and the fresh water of the river Scheldt itself. In general the average salinity is of more importance on the vegetation composition and its structure (Hoffmann 1993), hence on the insect species composition. Therefore some faunistic differences could be expected.

Material and methods

Adult moths have been netted by day and in the evening at dusk. At night a 160 Watt ML-lamp and a 125 Watt HPL-lamp were used. Host plants were inspected for the presence of caterpillars. Those collected in September-October were bred through in a flower pot which was closed at its top with thin curtain. The pot was filled with a plastic layer in which some holes were made to get rid of the excess of rain water, and on which a layer of sand was placed. Plant material and caterpillars were put on the sand and the flowerpot was placed outside until April-June depending on the species group, after which it was taken indoors and carefully observed until the moths emerged.

Several species were reared from tidal litter deposited in the storm flood zone among the edges of the investigated sites. This "veek" material was collected in March, put in cages and followed indoors.

A proportion of the moths which were caught at night do not originate from the vegetation around the salt marsh, are unable to complete their lifecycle on the marsh, and therefore all the data were interpreted afterwards to belong to the salt marsh or not, depending on the knowledge of their life cycle. The conclusions were based on twenty years of experience with the faunal compilation of other nearby Dutch salt marshes (Jansen 2001) and knowledge of the biology of the individual species.

A comparison has been made with the faunistics of two salt marshes alongside the river Scheldt near Terneuzen. Het Zuidgors is a wide and extensive salt marsh near the village of Ellewoutsdijk in which, since 1980, erosion is much more important than sedimentation. The saltmarsh Paulinschor west of Terneuzen is the remainder of a vast complex of salt marshes in the former Braakman estuary. It has an erosion border between marsh and mud flat, but in contrast with the Zuidgors, sedimentation occurs on the mud flat area.

Results and discussion

In the three investigated sites 116 species were found (table 1), including 38 species which can complete their life cycle in the tidal zone and of which the caterpillars live on halophile or salt-tolerant hostplants. The other species however must be regarded as visitors, the plant hosts of which are not part of the ecosystem. Although these species may be highly polyphagous, their pre-adult stages have never been found or recorded from halophile plant species. The host plant is an important factor in deciding whether a species can be regarded as an element of the fauna, but many Lepidoptera have several hosts. Most polyphagous species cannot survive in salt or brackish marsh conditions, but pre-adult stages of *Autographa gamma* (Linnaeus), *Discestra trifolii* (Hufnagel) and *Lacanobia oleracea* (Linnaeus) have been regularly found in the tidal zone.

In making a comparison of the species composition of the three investigated brackish marshes with the two Dutch salt marshes, three species groups can be recognized:

Species which are found in salt marshes but do not occur in the three investigated brackish marshes, because the hostplants like *Limonium vulgare*, *Atriplex littoralis*, *Atriplex portulacoides* and *Seriphidium maritimum* are not present. Other hostplant species like *Suaeda maritima*, *Salicornia europaea* and *Plantago maritima* are present but only in small numbers or small areas, and Lepidoptera species which are associated with them are e.g.: *Goniodoma limoniella* (Stainton), *Scrobipalpa instabilella* (Douglas), *S. samadensis* (Pfaffen-zeller), *Coleophora salicorniae* Heinemann & Wocke, *C. salinella* Stainton, *Agdistis bennetii* (Curtis) and *Eucosma lacteana* (Treitschke). All these species are monophagous and dependent on the presence of one host. Following extinction of small populations, recolonization is dependent on the distance from neighbouring populations and their mobility. Some of these species, such as *Elachista argentella* (Clerck), *Coleophora salicorniae*, *Scrobipalpa salinella* (Zeller), *Eupithecia centaureata* ([Denis & Schiffermüller]) and *Discestra*

trifolii have not been found on the three brackish salt marshes, but their presence may be expected.

Species which occur in brackish marshes but not in true saltmarsh. This applies only to lepidopterous species which live on *Phragmites australis* (common reed). Two factors have been suggested to explain their presence. The number of inundations is lower than in other marshes as is observed in the brackish marsh of Ouden Doel which is only submerged in 15–46% of the high waters (Hoffmann 1993). The second is the lower salinity of the environment which contributes to an increase in reed stem width which is on average 8 mm in brackish marshes and 4.5 mm in salt marshes (Hoffmann *l.c.*) and likely of influence on the chance of survival of caterpillars living in the stem. Species which may benefit from this factor are *Archanara genuipuncta* (Haworth), *Archanara dissoluta* (Treitschke), *Rhizedra lutosa* (Hübner), *Mythimna obsoleta* (Hübner), *Chilo phragmitella* (Hübner), *Arenostola phragmitidis* (Hübner) and *Chilodes maritima* (Tauscher). *Mythimna straminea* (Treitschke) and *Simyra albovenosa* (Goeze) have more than one host plant but for both *Phragmites* is the main host.

Polyphagous species which are found both in brackish and in salt marshes living on low herbaceous plants including grasses. Examples are *Lacanobia oleracea*, *Crambus perlella* (Scopoli), *Cnephasia longana* (Haworth) and *Autographa gamma*. Plant species which occur in both marsh types like *Aster tripolium* and *Atriplex prostrata* are host for *Cucullia asteris* ([Denis & Schiffermüller]), *Bucculatrix maritima* Stainton, *Coleophora asteris* Mühlig, *C. atriplicis* Meyrick, *C. saxicolella* (Duponchel) and *C. adpersella* Benander.

***Scrobipalpa nitentella* (Fuchs, 1902).** An adult male was collected at the Galgenschoor marsh on 09.vii.2003 (slide number M.G.M. Jansen 1228). The species has only been found once (Jansen 2002) and recorded from the right border of the coastal salt marsh of the river Yzer at Nieuwpoort. One of the hostplants is *Atriplex prostrata* which is present in the finding site and common in the other two sites where the moth is also to be expected.

***Coleophora saxicolella* (Duponchel, 1843).** New for the Belgian fauna. Oude Doel: *Atriplex prostrata*, 15.ix.2002 five larvae which gave, after overwintering, two adults on vii.2003 (slide number M.G.M. Jansen 1214); Groot Buitenschoor: 24.ix.2002, on *Atriplex prostrata* which gave two adults on 22.vii.2003 1 ex. and 10.viii.2003 1 ex. The egg is laid on a floret of *Atriplex* sp. and *Chenopodium* sp. The larva makes a case which is indistinguishable from those of *C. sternipennella*, *C. versurella* or *C. vestianella* and feeds in September and October on the seeds and leaves of its host prior to winter diapause. It pupates in June-July. *C. saxicolella* is widespread in Europe and Asia Minor. In the Netherlands it has been found both on coastal and inland sites. The species is already recorded for the Netherlands by Snellen (1882, as *C. annulatella* Tengström) and it is widespread and locally common throughout much of the British Isles (Emmet *et al.* 1996: 306).

***Monochroa moyses* Uffen, 1991.** New for the Belgian fauna. Oude Doel: 25.vi.2001 1 adult; Groot Buitenschoor: 25.vi.2001 1 adult. Both specimens were flying around their host plant *Bolboschoenus maritimus*; Oude Doel: 15.ix.2002 10 mines, Groot Buitenschoor: 15.ix.2002 2 mines. In both cases the mines were found in the leaves of *Bolboschoenus maritimus*. The larva mines the leaves from mid August-October; sometimes it leaves the mine or overwinters in the mine and pupates in spring (Emmet & Langmaid 2002). The species was described in 1991 and up to now it has only been found in England and The Netherlands. The species was earlier recorded in the brackish marshes from Rilland and Saeftinghe not far from the Belgian-Dutch border.

***Coleophora adpersella* Benander, 1939.** Groot Buitenschoor: 15.ix.2002, *Atriplex littoralis* 1 larva, adult 17.vi.2003; 16.iv.2003 1 ex. in drift detritus, adult June 2003 (slide number M.G.M. Jansen 1207). The larvae live in a case on the seeds of *Atriplex* sp., *Chenopodium* sp. or *Suaeda* sp. from September till mid-October. They leave the foodplant and pupate in the case in June-July (Emmet *et al.* 1996). The species has been found both in salt marshes and on inland sites in the Netherlands during the last two decades and cannot be regarded as a rare species nowadays. Its case is fairly striking as it is 7–8 mm in length and thus longer than cases of all other salt marsh species. It is obvious by its pale brown longitudinal stripes which resembles those of *C. deviellea* Zeller. The author has regularly looked for lepidopterous larvae since 1980 and its occurrence on Dutch salt marshes since 1996 suggests that it is a new element in this habitat. The species is recently recorded as new for the Belgian fauna (De Prins & Spronck 2004).

References

- De Prins, W., 1998. Catalogue of the Lepidoptera of Belgium. — *Studiedocumenten van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen* **91**: 1–236.
- De Prins, W. & Spronck, R., 2004. Four new species for the Belgian fauna (Lepidoptera: Gracillariidae, Coleophoridae and Tortricidae). — *Phegea* **32**(2): 49–54.
- Emmet, A. M., (ed.), 1996. *The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland 3. Yponomeutidae – Elachistidae*. — Harley Books, Essex, 452 pp.
- Emmet, A. M. & J. R. Langmaid (eds.), 2002. *The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland 4, part 2. Gelechiidae*. — Harley Books, Essex, 277 pp.
- Hoffmann, M., 1993. Vegetatiekundig-ecologisch onderzoek van de buitendijkse gebieden langs de Zeeschelde met vegetatiekartering. — Universiteit Gent, 223 pp.
- Jansen, M. G. M., 2001. Die Microlepidopterenfauna der Salzwiesen der niederländischen Küstenregion. In: S. Löser (red.), *Verhandlungen Westdeutscher Entomologentag 2000 Düsseldorf. Löbbecke-Museum*, Düsseldorf, 136–140.
- Jansen, M. G. M., 2002. *Scrobipalpa nitentella*, nieuw voor de Belgische fauna (Lepidoptera: Gelechiidae). — *Phegea* **30**(4): 192.

Table 1. Nomenclature and systematic order follow De Prins (1998). **Bold** species names refer to species which can propagate in the tidal zone in salty or brackish conditions. l = light trapping, r = rearing of caterpillars, d = catching adults at dusk, t = tidal litter collected. Asterisk * = species new for the Belgian fauna. Host plants of monophagous moth species are accompanied by the species name whereas the rest has been indicated as genus. 1 = Groot Buitenschoor, 2 = salt marsh Oude Doel, 3 = Galgenschoor, 4 = Zuidgors + Paulinaschor.

	1	2	3	4	host plants
Number of visits	6	6	3	103	
surface in ha	216	47	45	55 + 50	
chlorinity (average on year basis) Beeftink (1965)	mesohalien (3–10 gCl/l)	mesohalien (3–10 gCl/l)	mesohalien (3–10 gCl/l)	polyhalien	
methods	r,d,t	l (2×), r, d	l (1×), r, d	l, r, d	
species number	31	88	37	43	
halofyle species number	15	31	9		
<i>Korscheltellus lupulinus</i>				x	polyphagous
<i>Whittleia retiella</i>				x	Gramineae
<i>Bucculatrix maritima</i>	x	x	x	x	<i>Aster tripolium</i>
<i>Bucculatrix bechsteinella</i>			x		e.g. <i>Crataegus</i>
<i>Phyllonorycter salicicolella</i>		x			<i>Salix</i>
<i>Yponomeuta padella</i>		x		x	e.g. <i>Crataegus</i>
<i>Yponomeuta evonymella</i>				x	e.g. <i>Crataegus</i>
<i>Ochsenheimeria taurella</i>				x	Gramineae
<i>Plutella xylostella</i>	x	x		x	e.g. <i>Cakileae</i> and <i>Atriplex</i>
<i>Agonopterix subpropinquella</i>		x			o.a. <i>Cirsium</i>
<i>Elachista cerusella</i>				x	Gramineae
<i>Elachista argentella</i>				x	Gramineae
<i>Biselachista scirpi</i>		x			<i>Bolboschoenus maritimus</i>
<i>Cosmiotes</i> sp.				x	Gramineae
<i>Goniodoma limoniella</i>				x	<i>Limonium</i>
<i>Coleophora flavipennella</i>		x			<i>Quercus</i>
<i>Coleophora trifolii</i>				x	<i>Melilotus</i>
<i>Coleophora asteris</i>	x			x	<i>Aster tripolium</i>
<i>Coleophora versurella</i>	x	x		x	<i>Atriplex</i>
<i>Coleophora atriplicis</i>	x			x	<i>Atriplex</i>
<i>Coleophora artemisiella</i>				x	<i>Seriphidium</i>
<i>Coleophora glaucicolella</i>	x	x	x	x	<i>Juncus</i>
<i>Coleophora adjunctella</i>		x		x	<i>Juncus gerardii</i>
<i>Coleophora saxicolella</i> *	x	x		x	<i>Atriplex</i>
<i>Coleophora adpersella</i>	x	x		x	<i>Atriplex</i> , <i>Suaeda</i>
<i>Coleophora salinella</i>				x	<i>Atriplex</i>
<i>Coleophora deviella</i>				x	<i>Suaeda</i>
<i>Coleophora salicorniae</i>				x	<i>Salicornia</i>
<i>Mompha epilobiella</i>		x			<i>Epilobium hirsutum</i>
<i>Chrysoesthia drurella</i>	x		x		<i>Atriplex</i>
<i>Eulamprotes wilkella</i>				x	<i>Cerastium fontanum</i>
<i>Monochroa moyses</i> *	x	x		x	<i>Bolboschoenus maritimus</i>
<i>Bryotropha terrella</i>		x		x	mosses

<i>Bryotropha senectella</i>				x	mosses
<i>Scrobipalpa acuminatella</i>		x			<i>Cirsium</i>
<i>Scrobipalpa instabilella</i>				x	<i>Atriplex portulacoides</i>
<i>Scrobipalpa obsoletella</i>	x		x	x	<i>Atriplex</i>
<i>Scrobipalpa nitentella</i>		x	x	x	<i>Atriplex, Suaeda,</i> <i>Salicornia</i>
<i>Scrobipalpa salinella</i>				x	<i>Salicornia</i>
<i>Brachmia rufescens</i>				x	Gramineae
<i>Phalonidia affinitana</i>				x	<i>Aster tripolium</i>
<i>Gymnidomorpha vectisana</i>		x		x	<i>Triglochin maritima</i>
<i>Agapeta hamana</i>		x	x	x	<i>Carduus, Cirsium</i>
<i>Aethes smeathmanniana</i>				x	<i>Achillea, Centaurea</i>
<i>Cochylis dubitana</i>			x	x	Compositae e.g. <i>Senecio</i>
<i>Tortrix viridana</i>		x		x	Trees especially <i>Quercus</i>
<i>Cnephasia longana</i>		x		x	polyphagous e.g. <i>Aster</i>
<i>Argyrotaenia ljungiana</i>			x	x	polyphagous
<i>Pandemis cerasana</i>				x	polyphagous
<i>Pandemis heparana</i>				x	polyphagous
<i>Aphelia paleana</i>				x	polyphagous
<i>Aphelia viburnana</i>				x	polyphagous e.g. <i>Aster</i>
<i>Clepsia spectrana</i>		x		x	polyphagous e.g. <i>Aster,</i> <i>Limonium</i>
<i>Bactra robustana</i>	x	x		x	<i>Bolboschoenus</i> <i>maritimus</i>
<i>Endothenia ericetana</i>		x			<i>Stachys palustris</i>
<i>Endothenia quadrimaculana</i>			x	x	<i>Stachys palustris</i>
<i>Celypha lacunana</i>	x	x			polyphagous
<i>Lobesia abscisana</i>		x	x	x	<i>Cirsium arvense</i>
<i>Eucosma hohenwartiana</i>		x		x	<i>Centaurea</i>
<i>Eucosma tripoliana</i>	x	x		x	<i>Aster tripoliana</i>
<i>Eucosma lacteana</i>				x	<i>Seriphidium</i>
<i>Eucosma metzneriana</i>		x			<i>Artemisia vulgaris</i>
<i>Gypsonoma dealbana</i>				x	e.g. <i>Crataegus</i>
<i>Gypsonoma aceriana</i>				x	<i>Populus</i>
<i>Epiblema foenella</i>				x	<i>Artemisia vulgaris</i>
<i>Emmelina monodactyla</i>		x	x		<i>Calystegia, Convolvulus</i>
<i>Agdistis bennettii</i>				x	<i>Limonium vulgare</i>
<i>Adaina microdactyla</i>		x	x		<i>Eupatorium</i> <i>cannabinum</i>
<i>Phycitodes maritima</i>				x	<i>Senecio jacobaea,</i> <i>Achillea and Taraxacum</i>
<i>Anerastia lotella</i>				x	Gramineae
<i>Scoparia ambigualis</i>		x		x	mossen?
<i>Chilo phragmitella</i>		x			<i>Phragmites australis</i>
<i>Chrysoteuchia culmella</i>	x	x		x	Gramineae, e.g. <i>Elythrigia, Festuca</i>
<i>Crambus lathoniellus</i>				x	Gramineae
<i>Crambus perlella</i>	x	x	x	x	Gramineae, e.g.. <i>Elythrigia, Festuca</i>
<i>Agriphila tristella</i>	x		x		Gramineae

Agriphila selasella				x	Gramineae
Agriphila straminella			x	x	Gramineae, e.g. <i>Elythrygia</i> , <i>Festuca</i>
<i>Agriphila geniculea</i>	x		x	x	Gramineae
Pediasia aridella				x	Gramineae
<i>Platytes alpinella</i>				x	mosses
<i>Evergestis extimalis</i>			x		Cruciferae
<i>Pyrausta despicata</i>			x		<i>Plantago lanceolata</i> , <i>P. major</i>
<i>Pyrausta aurata</i>		x			Lamiaceae e.g. <i>Mentha</i>
<i>Sitochroa palealis</i>				x	e.g. <i>Daucus</i> , <i>Pastinaca</i> , <i>Heracleum</i>
Ostrinia nubilalis		x			polyphagous. <i>Atriplex</i>
<i>Eurrhyncha hortulata</i>			x	x	especially <i>Urtica</i>
<i>Pleuroptya ruralis</i>		x			e.g. <i>Urtica</i> , <i>Chenopodium</i> and <i>Atriplex</i>
<i>Nomophila noctuella</i>	x		x		<i>Polygonum aviculare</i> , <i>Trifolium</i>
<i>Euthrix potatoria</i>				x	Gramineae
<i>Smerinthus ocellata</i>		x	x	x	e.g. <i>Salix</i> , <i>Malus</i>
<i>Thymelicus</i> sp		x	x	x	Gramineae
<i>Colias hyale</i>	x				Fabaceae
<i>Pieris brassicae</i>	x	x		x	e.g. <i>Sisymbrium</i> , <i>Cakile</i>
<i>Pieris rapae</i>	x	x		x	Cruciferae.
<i>Pieris napi</i>				x	Cruciferae
<i>Aricia agestis</i>				x	<i>Erodium</i>
<i>Polyommatus icarus</i>	x	x		x	Fabaceae e.g. <i>Trifolium</i>
<i>Pararge aegeria</i>	x				Gramineae
<i>Lasiommata megera</i>				x	Gramineae
<i>Coenonympha pamphilus</i>	x			x	Gramineae
<i>Pyronia tithonus</i>			x	x	Gramineae
<i>Maniola jurtina</i>		x		x	Gramineae
<i>Vanessa atalanta</i>		x		x	especially <i>Urtica</i>
<i>Cynthia cardui</i>		x		x	<i>Cirsium</i> , <i>Arctium</i> , <i>Urtica</i>
<i>Inachis io</i>	x	x		x	<i>Urtica</i>
<i>Aglais urticae</i>	x			x	<i>Urtica</i>
<i>Lomaspilis marginata</i>		x		x	<i>Populus</i> , <i>Salix</i>
<i>Macaria notata</i>		x			<i>Betula</i>
<i>Macaria clathrata</i>				x	<i>Trifolium</i> , <i>Lotus</i>
<i>Epirrhoe alternata</i>		x			<i>Galium</i>
<i>Scopula immutata</i>		x			<i>Filipendula</i> , <i>Valeriana</i>
<i>Campaea margaritata</i>				x	polyphagous
<i>Idaea seriata</i>			x		<i>Hedera</i>
<i>Idaea fuscovenosa</i>				x	polyphagous
<i>Idaea dimidiata</i>				x	o.a. <i>Anthriscus</i>
<i>Xanthorhoe ferrugata</i>		x			polyphagous low plants
<i>Cidaria fulvata</i>				x	<i>Rosa canina</i>
Eupithecia centaureata				x	polyphagous e.g. <i>Aster</i>
<i>Eupithecia vulgata</i>				x	polyphagous
Eupithecia simpliciatata				x	<i>Atriplex</i>
<i>Aplocera</i> sp.				x	<i>Hypericum</i>
<i>Notodonta tritophus</i>				x	<i>Populus</i>

<i>Cerura vinula</i>				x	<i>Populus, Salix</i>
<i>Phalera bucephala</i>					trees and shrubs
<i>Lymantria dispar</i>		x			polyphagous trees
<i>Simyra albovenosa</i>	x				e.g. <i>Phragmites, Aster</i>
<i>Macrochilo cribrumalis</i>		x			Gramineae,
					Cyperaceae
<i>Autographa gamma</i>		x		x	polyphagous e.g. <i>Aster</i>
<i>Deltote bankiana</i>	x		x	x	Gramineae
<i>Cucullia asteris</i>	x	x		x	<i>Aster</i>
<i>Caradrina morpheus</i>		x		x	polyphagous low plants
<i>Paradrina clavipalpis</i>			x		Gramineae, <i>Plantago</i>
<i>Hoplodrina octogenaria</i>		x		x	polyphagous low plants
<i>Hoplodrina ambigua</i>			x		polyphagous low plants
<i>Chilodes maritima</i>		x			<i>Phragmites australis</i>
<i>Thalpophila matura</i>			x		Gramineae
<i>Apamea monoglypha</i>		x		x	Gramineae
<i>Apamea lithoxyloae</i>		x			Gramineae
<i>Apamea sordens</i>		x		x	Gramineae
<i>Oligia strigilis</i>		x		x	<i>Dactylis, Phalaris</i>
<i>Oligia fasciuncula</i>				x	Gramineae
<i>Mesoligia furuncula</i>		x	x	x	Gramineae
<i>Mesapamea secalis</i>				x	Gramineae
<i>Luperina testacea</i>	x				Gramineae
<i>Rhizedra lutosa</i>			x		<i>Phragmites australis</i>
<i>Amphipoea oculatea</i>		x			Gramineae
<i>Amphipoea fucosa</i>		x			Gramineae e.g. <i>Festuca</i>
					<i>Bolboschoenus</i>
<i>Hydraecia micacea</i>		x			polyphagous e.g..
					<i>Bolboschoenus</i>
<i>Celaena leucostigma</i>		x			polyphagous marsh
					plants
<i>Archanara geminipuncta</i>		x			<i>Phragmites australis</i>
<i>Archanara dissoluta</i>		x			<i>Phragmites australis</i>
<i>Arenostola phragmitidis</i>		x			<i>Phragmites australis</i>
<i>Discestra trifolii</i>				x	polyphagous e.g.
					<i>Atriplex</i>
<i>Lacanobia oleracea</i>		x		x	polyphagous e.g. <i>Aster</i>
<i>Lacanobia suasa</i>		x			polyphagous e.g. <i>Aster</i>
<i>Mamestra brassicae</i>				x	polyphagous e.g.
					<i>Brassica</i>
<i>Mythimna ferrago</i>				x	polyphagous
<i>Mythimna straminea</i>		x			<i>Phragmites, Phalaris</i>
<i>Mythimna impura</i>		x	x	x	Gramineae
<i>Mythimna pallens</i>				x	Gramineae
<i>Mythimna obsoleta</i>		x			<i>Phragmites australis</i>
<i>Axylia putris</i>		x			polyphagous low plants
<i>Ochropleura plecta</i>		x	x	x	polyphagous low plants
<i>Diarsia rubi</i>				x	polyphagous
<i>Noctua pronuba</i>		x	x	x	polyphagous low plants
<i>Xestia c-nigrum</i>		x	x	x	polyphagous low plants
<i>Agrotis exclamationis</i>		x			polyphagous low plants
<i>Earias clorana</i>		x		x	<i>Salix</i>
<i>Orgyia antiqua</i>				x	polyphagous trees

<i>Leucoma salicis</i>				x	<i>Populus, Salix</i>
<i>Spilosoma lubricipedum</i>				x	polyphagous
<i>Spilosoma urticae</i>		x		x	polyphagous marsh plants
<i>Eilema complana</i>	x				lichens, algae
<i>Phragmatobia fuliginosa</i>		x		x	polyphagous low plants
<i>Tyria jacobaeae</i>		x	x		<i>Senecio jacobaea</i>

Notes on the status of the Caucasian taxa of the group *Polyommatus (Meleageria) coridon* (sensu de Lesse) with description of a new species from the high-mountain area of West Caucasia (Lepidoptera: Lycaenidae)

B. V. Stradomsky and V. I. Shchurov

Summary. *Polyommatus (Meleageria) arzanovi* **spec. nov.** is described from the high-mountain area of West Caucasia. The new species is distinct from the related species *P. (M.) melamarina* and *P. (M.) corydonius* in habitus, genitalia, and karyological characteristics. The haploid number of *P. (M.) arzanovi* is $n=19-20$ chromosomes, of *P. (M.) melamarina* $n=24-27$, and of *P. (M.) corydonius* $n=84$.

Samenvatting. Bemerkingen over de Kaukasische taxa van de groep *Polyommatus (Meleageria) coridon* (sensu de Lesse) met beschrijving van een nieuwe soort uit het hooggebergte van de West-Kaukasus (Lepidoptera: Lycaenidae)

Polyommatus (Meleageria) arzanovi **spec. nov.** wordt beschreven uit het hooggebergte van de West-Kaukasus. Deze nieuwe soort verschilt van de verwante soorten *P. (M.) melamarina* en *P. (M.) corydonius* in uiterlijk, genitalia, en karyologische kenmerken. Het haploïede nummer van *P. (M.) arzanovi* is $n=19-20$ chromosomes, van *P. (M.) melamarina* $n=24-27$, en van *P. (M.) corydonius* $n=84$.

Résumé. Remarques sur les taxa caucasiens du groupe de *Polyommatus (Meleageria) coridon* (sensu de Lesse) avec description d'une nouvelle espèce des hautes montagnes du Caucase occidental (Lepidoptera: Lycaenidae)

Polyommatus (Meleageria) arzanovi **spec. nov.** est décrite de la région alpine du Caucase occidental. Cette espèce nouvelle se distingue des espèces apparentées *P. (M.) melamarina* et *P. (M.) corydonius* par sa morphologie externe, ses genitalia, et des caractères caryologiques. Le nombre haploïde de *P. (M.) arzanovi* est $n=19-20$ chromosomes, de *P. (M.) melamarina* $n=24-27$, et de *P. (M.) corydonius* $n=84$.

Key words: *Polyommatus arzanovi* **spec. nov.** – North Caucasia – Karyological characteristics.

Stradomsky, B.V.: Rostov branch of the Russian Entomologic Society, Rostov-on-Don, Russia.

Shchurov V.I.: FGU «Center of forest protection of Russian Federation» branch «Center of forest protection of Krasnodar Territory», Krasnodar, Russia.

In the last few years new taxa of the subgenus *Meleageria* De Sagarra, 1925 (= *Lysandra* Hemming, 1933) were described in the region of North Caucasia; however, there is some controversy as to their validity and status, the latter often diminished (Gorbunov 2001). Until recently only one taxon of all described in the region was considered as clearly identified by appearance, namely *Polyommatus (M.) corydonius* (Herrich-Schäffer, [1852]). In North Caucasia, including the low-mountain areas, this xerophilous species develops in one generation.

Clear morphological distinctions allowed A. Dantchenko to describe another species met in the area of the Russian Black Sea coast – *P. (M.) melamarina* Dantchenko, 2000. Our observations, including those on a type locality, suggest that *P. (M.) melamarina* is a mesophytic, obligate bivoltine taxon with two distinctly separated flights of generations. Calendar periods of the type

material's collecting (Dantchenko 2000 in Tuzov *et al.* 2000) demonstrate that the species produces two generations per season; yet it didn't prevent O. Gorbunov (Gorbunov 2001) from attributing monovoltinity to the species and reducing its status to subspecies of *P. (M.) corydonius*. The same author believes that the area of *P. (M.) melamarina* includes Transcaucasia, Turkey, and Northern Iran; seemingly he inferred so from conclusions about conspecificity of Caucasian and Turkish butterflies, assumedly made by H. de Lesse (1969).

According to our finding (Fig. 1), *P. (M.) melamarina* in Russia inhabits the Black Sea coast from the valley of the river Mezyb in the west to the Abkhazia border. Along the valley of the river Pshada *P. (M.) melamarina* gets into the northern mountainside of Caucasia, where it occurs at relic alpine steppes on woodless peaks located along the upper beds of the rivers Ubin, Shebsh, and Afips bordering with the Pshada's river headwater. Similarly, via the valley of Mzymta the taxon reaches the depression of Krasnaya Poliana, where it was collected by A. Kirichenko (1909) in the beginning of the 20th century. Within all known populations, *P. (M.) melamarina* produces two generations per season, the first flight falling on June, the second lasting from the end of July to the end of September. The second generation imagos outnumber significantly the first ones. Also, we had the occasion to collect butterflies bearing a strong resemblance to typical *P. (M.) melamarina* in the middle part of the river Inguri (Western Georgia), 500 m above sea level. It seems that E. Milyanovskiy in his work on the Lepidoptera of Abkhazia (1964) meant just the same taxon.

In West Caucasia there are known, in addition to the low-mountain taxon *P. (M.) melamarina*, several high-mountain populations of this group of *Meleageria*. So, a local population occurs at the subalpine zone of the mountain range of Aibga (the upper reach of the river Mzymta) with external morphological characteristics close to those of *P. (M.) melamarina*, but with a number of distinguishing features. Besides, the population in question is characterized by monovoltinity.

Studying the Lepidoptera of the Teberda Nature Reserve, the authors, independently of one another, have found two populations of the *Polyommatus (Meleageria) coridon* group (*sensu de Lesse*) inhabiting the bordering valleys located in similar altitudinal belts (Fig. 1). A comprehensive study of the material collected, its subsequent comparison with the known Caucasian taxa of the given group have allowed the authors to set aside a new taxon on the level of species of *Polyommatus (Meleageria)*.

Polyommatus (Meleageria) arzanovi spec. nov.

Material. Holotype ♂, Russia, Karachai-Cherkessia, the mountain range of Mussa-Achitara, 2300 m, 07.08.2003, B. Stradomsky leg., deposited in the Zoological Museum of the Moscow University. Paratypes: 5♂, same locality, 2250–2350 m, 07.08.2003, B. Stradomsky leg.; 5♂, same locality, 2250–2500 m, 06–08.08.2004, B. Stradomsky leg.; 1 specimen deposited in the Zoological Museum of the Moscow University, 4 specimens deposited in the Zoological Museum of the Rostov-on-Don University, 5 specimens deposited in the private collections of the authors.

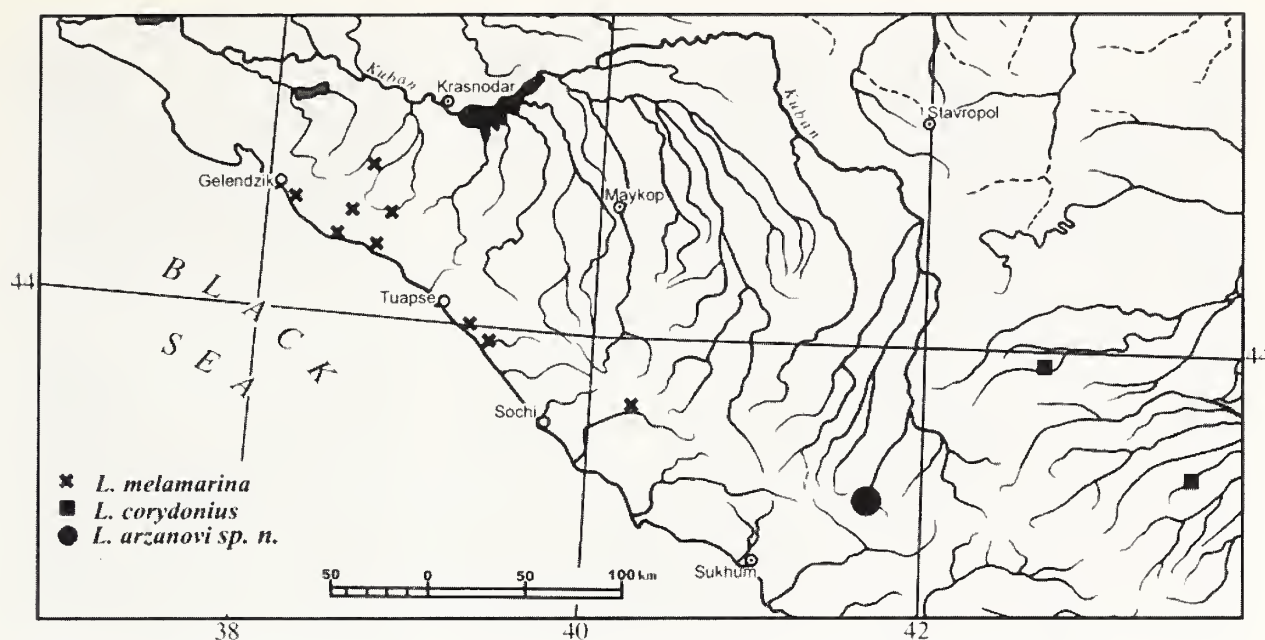

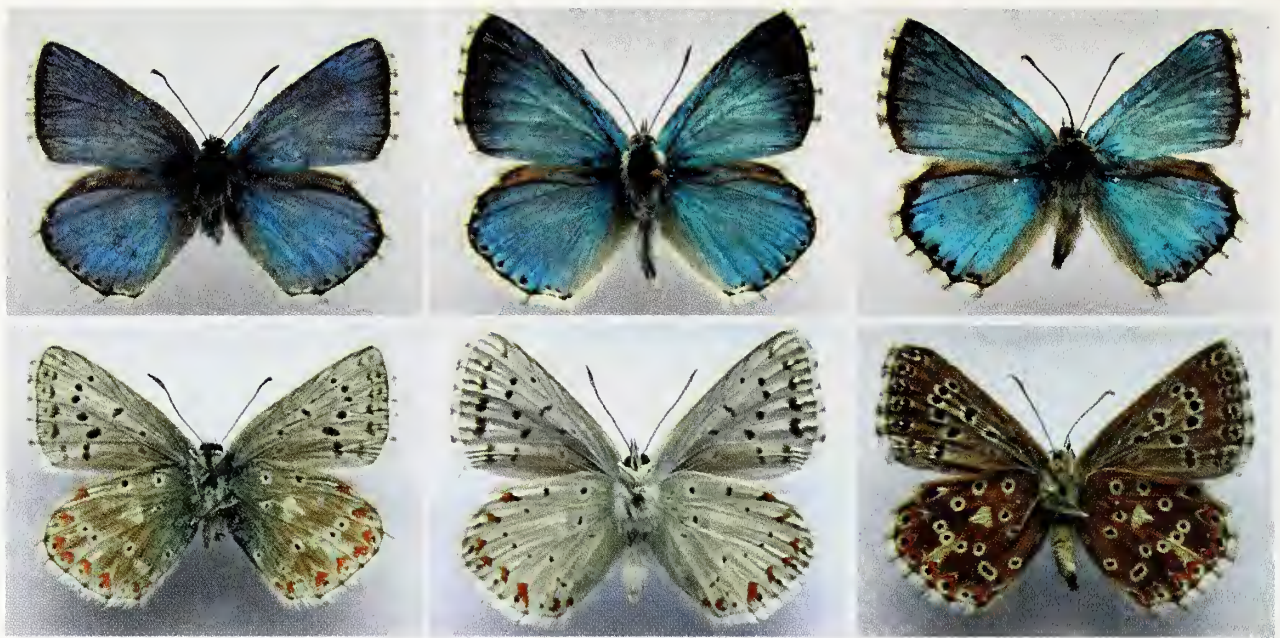
Figure 1: Localities in North Caucasus where specimens of the subgenus *Meleageria* were collected.

Description. Male (holotype) (Fig. 2). Forewing length 16.3 mm (16.0–16.8 mm in the series).

Upperside dark-blue-violet, lustrous. Basal area of forewing covered with whitish androconial hairs. Discal stroke absent, marginal darkening weak, black marginal line narrow, bordered with black spots located between veins, ends of veins blackened. Hindwings with black spots between veins, separated from black marginal line by whitish touches. Wing edge in 2A-Cu₂ slightly angular. Fringe completely white with black-grey spots located along veins' extensions, weakly pronounced on hind wings.

Underside: background colour of forewings light-grey with basal-oriented darkening, background colour of hind wings with beige shade. Forewings with postdiscal row of large black spots, spot in M₃-Cu₁ slightly offset and prolonged along basal line. Submarginal pattern of forewings weak and unclear. Discal and basal spots distinct, with weak white edging. Spots of postdiscal row visibly smaller than spots on forewings, with strong weak edging. Large clear-white edge-shaped spot along M₃ vein. In place of discal spot on hind wings white heart-shaped spot. Marginal pattern consists of submarginal bright-orange lunules and small black spots. Basal part with distinct green-blue metallic dusting.

Male genitalia. Blades of uncus elongated. Branches of gnathos half as long as blades of uncus, on external edge of caudal third equipped with prominent triangular teeth. Valva elongated, structure typical for *Meleageria*. Aedeagus short, cylindrical, widened to apex.

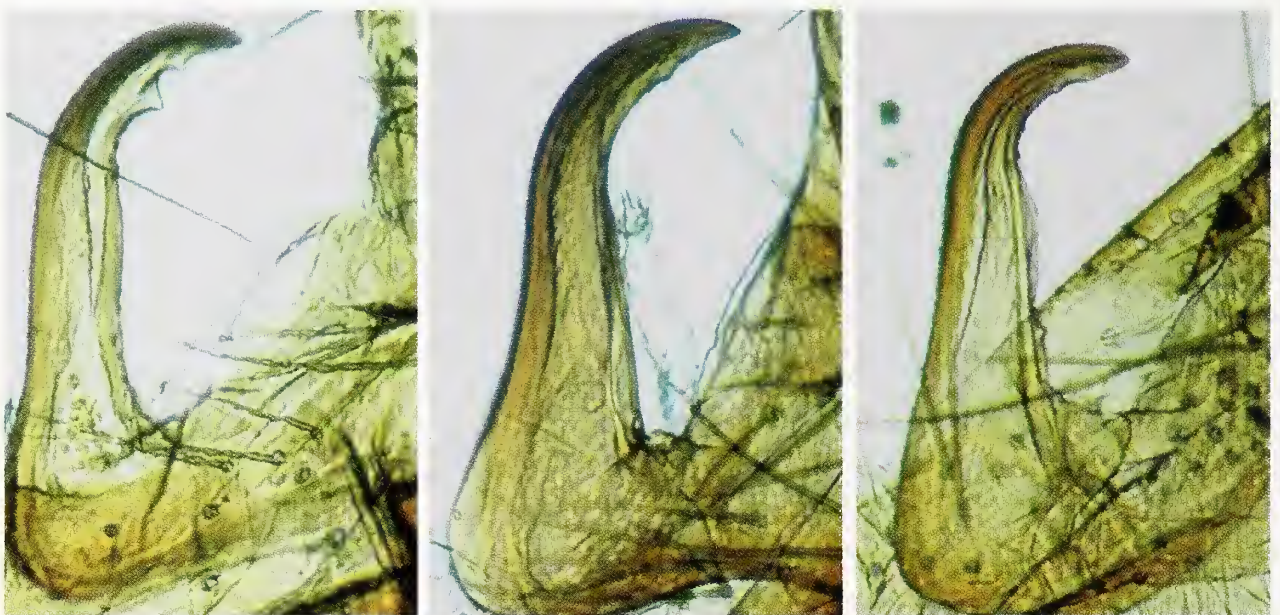

P. (M.) arzanovi sp. nov.

P. (M.) melamarina

P. (M.) corydonius

Figure 2: Habitus of the imago of the studied species in the subgenus *Lysandra*.

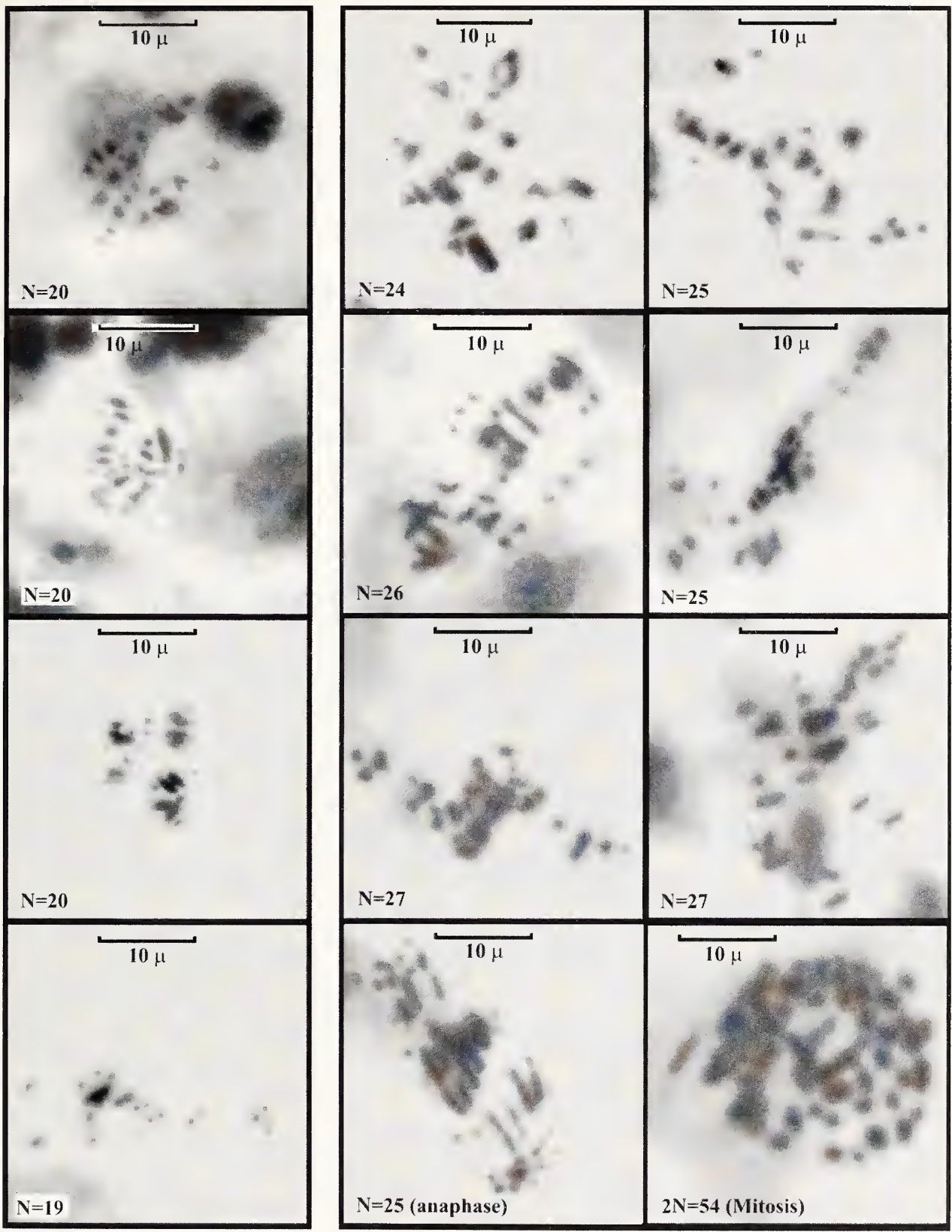

P. (M.) arzanovi sp. nov.

P. (M.) melamarina

P. (M.) corydonius

Figure 3: Male genitalia (gnathos) of the studied *Meleageria* species.

P. (M.) arzanovi sp. nov.

P. (M.) melamarina

Figure 4: Chromosomes of *Polyommatus (Meleageria) arzanovi* sp. nov. and *P. (M.) melamarina*.

Biotope. The butterflies are concentrated at stony slide-rocks among subalpine meadows at a height of 2250–2500 m, periodically visiting for a while sites of tall grasses. The following species of legumes, possibly host plants for larvae of the taxon described, are discovered at the slide-rocks: *Lotus caucasicus* Kupr., *Coronilla balansae* (Boiss.) Grossh., *Hedysarum caucasicum* Bieb. A freshly-burst imago with partially hardened wings was found near anthills of *Proformica caucasae* (Santschi) and *Tetramorium taurocaucasicum* K. Arnoldi.

Differential diagnosis. *P. (M.) arzanovi* spec. nov. was compared with two congenial taxa: *P. (M.) melamarina* Dantchenko, 2000 and *P. (M.) corydonius ciscaucasica* (Jachontov, 1914). In contrast to weakly indented gnathos of the latter two species, gnathos of *P. (M.) arzanovi* bear prominent teeth, often very large (Fig. 3). Besides, difference of habitats of taxa compared attracts attention (Fig. 2). *P. (M.) corydonius* and *P. (M.) melamarina* are noted for light-blue colour of upper wings with marginal darkening, that visibly differs from dark-blue-violet colour of *P. (M.) arzanovi*. Underside *P. (M.) melamarina* is almost white, *P. (M.) corydonius* brown, and *P. (M.) arzanovi* grey with beige shade. In addition to abovementioned distinctions, *P. (M.) arzanovi* has such characteristic feature as clearly visible basal green-blue dusting of the upper hind wings, virtually not found in *P. (M.) melamarina* and *P. (M.) corydonius*.

Karyological characteristics. Karyological analysis was made on males. Abdomens of imagos were fixed in a mix of ethanol and acetic acid solution (3:1) and kept for 3–5 months. After that the gonads were extracted and stained with 2% acetic orcein. Pressed specimens were prepared in a drop of 40% lactic acid and shot with the use of microscope objective (Fig. 4). The authors analyzed karyotypes of 4 specimens of *P. (M.) melamarina* (meiosis metaphases, early anaphase, mitosis metaphase) and 4 examples of *P. (M.) arzanovi* (meiosis metaphases).

Results of karyologic analysis (Fig. 4) suggest that the haploid number of chromosomes of *P. (M.) melamarina* males is 24–27 (diploid number $2n=54$ chromosomes in metaphase of mitosis), while haploid number of *P. (M.) arzanovi* makes up $n=19$ –20 chromosomes. Furthermore, the chromosomes of *P. (M.) arzanovi* are smaller than chromosomes of *P. (M.) melamarina*.

Thus, the authors established the differences, both quantitative and qualitative, between *P. (M.) melamarina* and *P. (M.) arzanovi*, as well as the difference between these and one related Turkey taxon identified by H. de Lesse as *P. (M.) corydonius caucasicus* (Lederer, 1870), the haploid number of the latter making is $n=84$ chromosomes (de Lesse, 1969). Besides, results of karyological analysis confirm the specificity of *P. (M.) melamarina* Dantchenko described from the Black Sea coast. The chromosome numbers of two Caucasian taxa (*P. (M.) melamarina* and *P. (M.) arzanovi*) differ markedly from those which H. de Lesse (1969) established for related taxa inhabiting the Pontic Alps in Turkey (*P. (M.) olympica* and *P. (M.) caucasica* sensu de Lesse). His

assumption (p. 510) that there is "a high probability of finding karyotype $n=84$ in Caucasia" (the karyotype established by him for the so-called "*L. caucasica*" in Turkey: Erzincan, Gümüşhane) lacks support.

The findings presented make it possible to suggest the occurrence in the Caucasus of at least three species of *Polyommatus* (*Meleageria*) characterized by significant morphological and karyological distinctive features. The karyotype of *P. (M.) corydonius* remains unknown; the taxonomic status of populations found in the mountain range of Aibga and the valley of the river Gonachkhir is yet to be defined.

Acknowledgement. The authors are greatly indebted to V. A. Lukhtanov, St. Petersburg for his observations and valuable advice on methods of collection of material for karyological analysis and to N. I. Belichenko, Rostov-on-Don for her kind assistance in karyological analysis.

References

- Gorbunov, P. Y. 2001. *The Butterflies of Russia: Classification, Genitalia, Keys for Identification*. (Lepidoptera: Hesperioidea and Papilionoidea). — Ekaterinburg, 320 p. (in Russian).
- De Lesse, H. 1969. Les nombres de chromosomes dans le groupe de *Lysandra coridon* [Lep. Lycaenidae]. — *Annales de la Société Entomologique de France* (2): 469–522.
- Kirichenko, A. I. 1909. Materials to fauna of Caucasian butterflies. I. Butterflies of Krasnaya Poliana. — *Articles of the Students Biological Society of the Imperial Novorossiysky University* 4(1): 28 (in Russian).
- Milyanovskiy, E. C. 1964. Fauna of Lepidoptera of Abkhazia. — *Articles of Sukhumi experimental station of essential oil plant* 5: 91–190 (in Russian).
- Tuzov, V. K., Bogdanov, P. V., Churkin, S. V., Dantchenko, A. V., Devyatkin, A. L., Murzin, V. S., Samodurov, G. D. & Zhdanko, A. B. 2000. *Guide to the Butterflies of Russia and Adjacent Territories*. Vol. 2. — Sofia, Moscow, 580 p.
-

Prachtkevers aan de westrand van Brussel (Coleoptera: Buprestidae)

Willy Troukens

Abstract. Buprestidae at the westside of the Brussels region (Coleoptera)
Since 1974 three species of Buprestidae were found at the westside of Brussels: *Anthaxia nitidula* (Linnaeus, 1758), *Trachys minutus* (Linnaeus, 1758) and *Agrilus angustulus* (Illiger).

Résumé. Buprestidae à la périphérie ouest de Bruxelles (Coleoptera)
Depuis 1974 trois espèces de Buprestidae furent observées dans la zone occidentale de Bruxelles: *Anthaxia nitidula* (Linnaeus, 1758), *Trachys minutus* (Linnaeus, 1758) et *Agrilus angustulus* (Illiger).

Key words: Belgium – faunistics – Buprestidae – *Anthaxia nitidula* – *Trachys minutus* – *Agrilus angustulus* – Coleoptera.

Troukens, W.: Ninoofsesteenweg 782/8, B-1070 Anderlecht.

Prachtkevers hebben hun naam niet gestolen. Vooral in de tropen valt deze keverfamilie op door grote vertegenwoordigers met felle kleuren. Wereldwijd zijn er meer dan 15.000 soorten beschreven. West-Europa telt er zowat 200. Hiervan vindt men de helft uitsluitend in het Middellandse-Zeegebied en in de Balkan. Prachtkevers zijn warmteminnende insecten. Hoe noordelijker, hoe minder ze voorkomen.

Prachtkevers hebben meestal een slanke lichaamsbouw met een toegespitst achterlijf. Alleen de kleine *Habroloma*- en *Trachys*-soorten zijn eivormig en donker van kleur. De meeste soorten zijn overdag actief. Tijdens warme dagen kan men ze in de volle zon aantreffen op bloemen, stronken of stervende bomen. De kevers zijn schuw en vliegen bij het minste onraad op. De witte larven knagen brede gangen in of onder schors van bomen of in boomwortels. Sommige leven in stengels van kruidachtige planten en nog andere ontwikkelen zich in zelfgemaakte bladmijnen (Lyneborg 1977: 101).

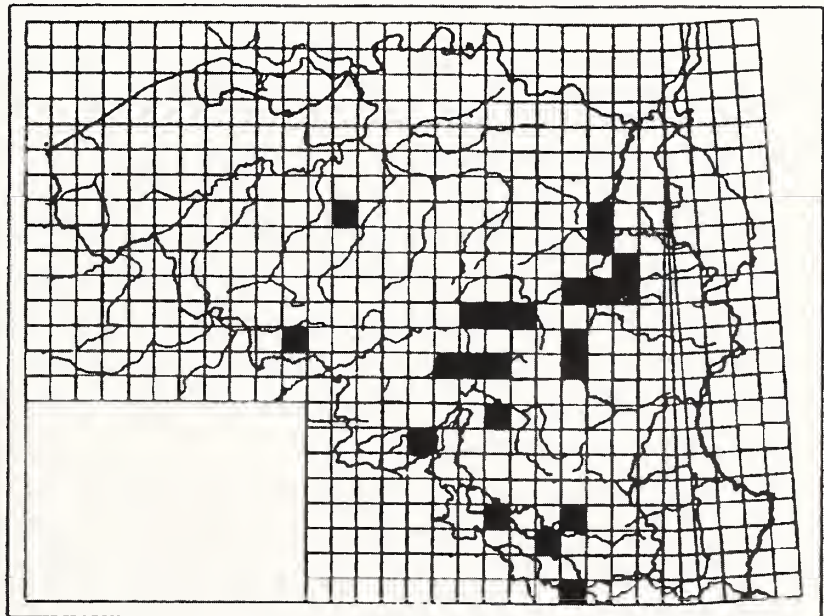
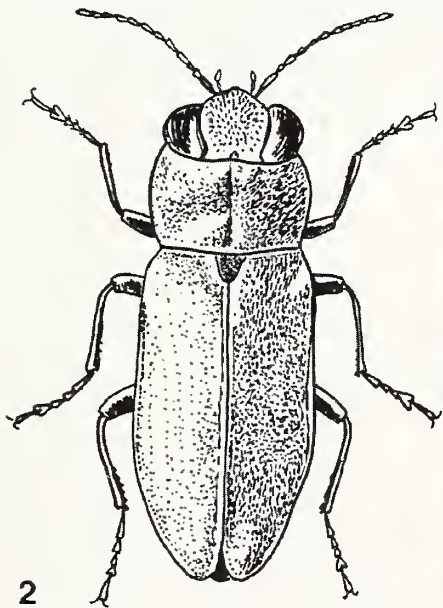
Nu men regelmatig de mond vol heeft over de opwarming van de aarde, zou men kunnen denken dat de prachtkevers in België algemener zouden worden. Tot nu toe is daar echter niets van te merken. Harde (1979: 204) beschouwt vele Midden-Europese prachtkevers als relictten uit de warmere tussenijstijden en suggereert dit als oorzaak voor het zeldzaam worden van een groot aantal soorten tijdens de laatste 150 jaar. Deze redenering is echter moeilijk te volgen. Persoonlijk denk ik dat de achteruitgang een gevolg is van wijzigingen in de bosbouw en de fruitteelt. Dood of ziek hout wordt immers zo vlug mogelijk opgeruimd en onttrekt houtbewonende insecten—zoals de prachtkevers—de mogelijkheid om zich voort te planten. Een merkwaardige uitzondering vormt de eikenprachtkever, *Agrilus biguttatus* (Fabricius, 1777) (fig. 1). Deze slanke, metaalgroene soort van 8 à 13 mm is in Nederland sinds enkele jaren aan een spectaculaire opmars begonnen, vooral in de bossen met een verstoord grondwaterpeil. De kevers hebben het meestal gemunt op verzwakte zomereiken en kunnen soms massaal optreden (Anonymus 2001: VII).

Figuur 1. *Agrilus biguttatus* (Fabricius, 1777).

De westrand van Brussel is blijkbaar geen geschikt gebied voor prachtkevers. Ondanks ijverig speurwerk werd de aanwezigheid vastgesteld van slechts drie kleine soorten.

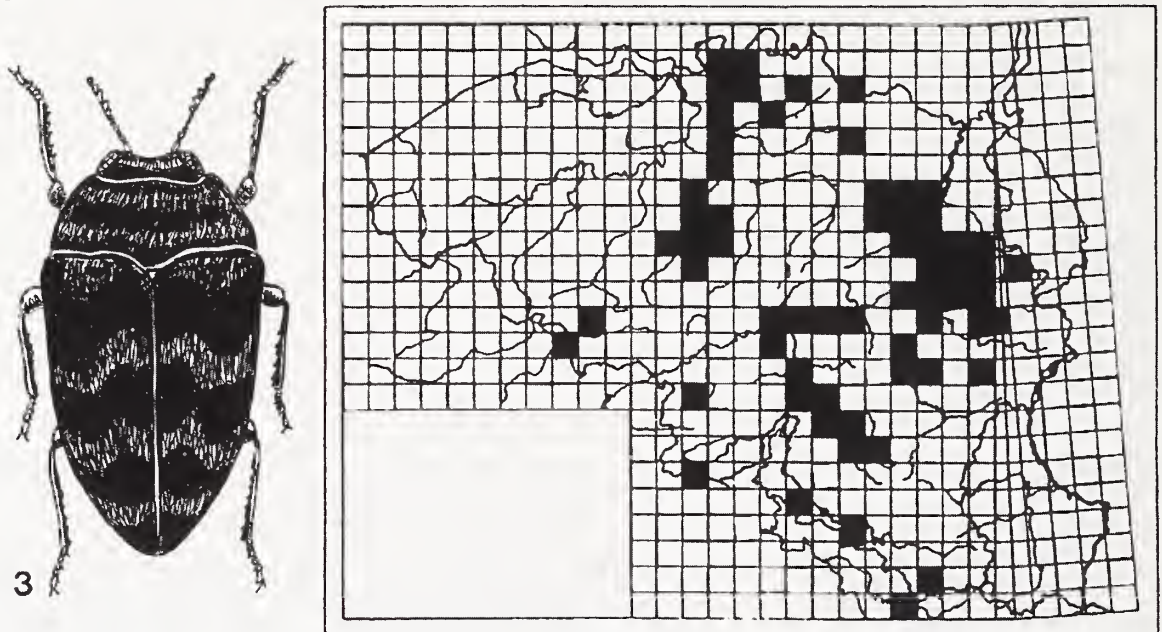
Op 4 mei 1974, op het Roelandsveld te Dilbeek, werd mijn aandacht getrokken door een zieke pruimenboom (*Prunus* sp.). Op de stam zaten tientallen slanke, metaalgroene kevertjes. Ze waren 5 à 7,5 mm groot. Het ging hier om de bloemenprachtkever, *Anthaxia nitidula* (Linnaeus, 1758) (fig. 2). Deze ontdekking was een kwestie van louter toeval. Later heb ik dit kevertje hier nooit meer teruggezien. Volgens Zahradnik (1996: 134) ontwikkelen de piepkleine larven zich—behalve in pruimenbomen—ook onder de schors van sleedoorns (*Prunus spinosa*) en kersbomen (*Prunus cerasus*).

Figuur 2. Verspreiding van *Anthaxia nitidula* (Linnaeus, 1758) in België (Bron: P. Grootaert, K.B.I.N., Brussel).

De tweede soort is zo onopvallend klein dat ze vele jaren over het hoofd werd gezien, nl. het wilgenprachtkevertje, *Trachys minutus* (Linnaeus, 1758) (fig. 3). Dit is een glanzend zwart, eirond kevertje van slechts 2,5 à 3,5 mm lang. Ik merkte dit insect voor het eerst op te Sint-Jans-Molenbeek op de

Scheutboshoogte. Dat was op 5 september 1999. Het kevertje zat in de volle zón op het blad van een jonge waterwilg, *Salix caprea*. In 2000, 2001 en 2002 zag ik het wilgenprachtkevertje daar regelmatig terug van mei tot september met een onderbreking van enkele weken in juli-augustus. Blijkbaar zijn er twee generaties. Ik noteerde ook enkele exemplaren te Wemmel (26.VI.2001) en te Dilbeek (19.VII.2004), telkens op waterwilg. De levenscyclus van *T. minutus* speelt zich af in één enkel blad. Het wijfje kleeft haar eitjes vast aan de bovenkant van donzige bladeren van verschillende wilgensoorten en andere loofbomen (Zahradnik 1996: 135). Het larfje vreet zich een weg in het blad, te beginnen vanaf de top, en vormt een typische mineergang (Reclaire 1951: 249). De imago's overwinteren.

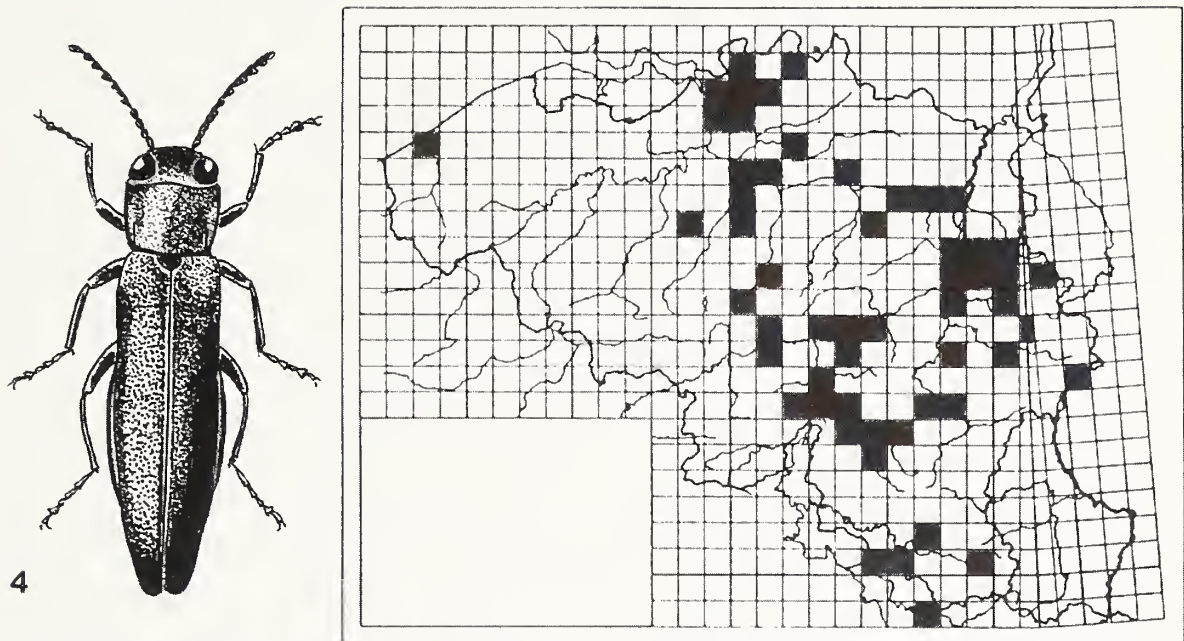

Figuur 3. Verspreiding van *Trachys minutus* (Linnaeus, 1758) in België (Bron: P. Grootaert, K.B.I.N., Brussel).

Op 28 juni 2004 ontdekte ik voor het eerst te Dilbeek, in het natuurgebied Wolfspuiten, een paartje van het eikensmalbuikje, *Agrius angustulus* (Illiger, 1803) (fig. 4). De beestjes zaten op het blad van een zeer jonge kersenboom. *A. angustulus* is een lang, smal, metaalglanzend prachtkevertje van 4 à 6,5 mm lengte. Zijn kleur varieert van bronskleurig tot bronsgroen en kan uitzonderlijk ook donkerblauw zijn (Harde 1979: 235). De sprieten zijn vrij kort en vanaf het 4de lid driehoekig getand. De mannetjes zijn te herkennen aan de twee bultjes nabij de achterrand van het 1ste sterniet. De imago's zijn actief in juni en juli. Het wijfje legt haar eitjes vooral op de takken van eiken, liefst heel dichtbij de stam (Keer 1930: 742). Volgens Harde (1979: 235) kunnen de larven zich ook ontwikkelen in beuk (*Fagus*), haagbeuk (*Carpinus*) en hazelaar (*Corylus*).

Op 7 juni trok ik opnieuw naar dezelfde plek in de Wolfspuiten. Daar viel mijn oog nu ook op een verminkte zomereik, *Quercus robur*, met enkele halfgebroken takken. Met een stok gaf ik hiertegen enkele harde tikken met een verrassend resultaat. In mijn klopscherm zag ik minsten 15 eikensmalbuikjes spartelen. Ik had dus de broedboom ontdekt! Op 19 juli noteerde ik nog eens 6 exemplaren maar op 29 juli bleef mijn geklop zonder gevolg. Het stemt tot

nadenken dat ik alleen eikensmalbuikjes verkreeg door kloppen tegen de twee gebroken, stervende takken. De gezonde takken van dezelfde zomereik leverden niets op. Ik werk aan de Brusselse westrand al vele jaren met het klopscherm en "bewerkte" ook regelmatig eiken, maar nooit eerder viel er één *A. angustulus* uit een eik. Mogelijk worden alleen zieke of verzwakte bomen aangetast.

Figuur 4. Verspreiding van *Agrilus angustulus* (Illiger, 1803) in België (Bron: P. Grootaert, K.B.I.N., Brussel).

Recente informatie over de aanwezigheid en de verspreiding van de Belgische prachtkeversoorten is nergens te vinden. Daarom is elke controleerbare melding of vondst welkom op bovenstaand adres. Voor lezers die wat meer over prachtkevers willen te weten komen, kan ik de kevergidsen aanbevelen van Du Chatenet (2000) en Harde & Severa (1982). In beide boeken vindt u van heel wat soorten een goede beschrijving en een afbeelding op prachtige kleurplaten.

Tot slot wens ik de heren P. Grootaert en K. Desender (K.B.I.N., Brussel) oprecht te danken voor de informatie uit de collecties van het Departement Entomologie. Hiermee was het mogelijk de bijgaande verspreidingskaartjes samen te stellen.

Bibliografie

- Anonymus, 2001. *Eikensterfte*. — National Geographic IX (september).
 Du Chatenet, G., 2000. *Coléoptères phytophages d'Europe*. — N.A.Z.P. Editions, Vitry-sur-Seine.
 Harde, K. W., 1979. Buprestidae (Prachtkäfer). In Freude, Harde & Löhse. *Die Käfer Mitteleuropas* (Bd. 6). — Goecke & Evers Verlag, Krefeld.
 Harde, K. W. & Severa, F., 1982. *Thieme's Kevergids*. — Thieme & Cie, Zutphen.
 Keer, P. M., 1930. *Calwer Keverboek* (Bd. 1). — Thieme & Cie, Zutphen.
 Lyneborg, L., 1977. *Kevers in kleur*. — Moussault's Uitgeverij, Baarn.
 Reclaire, A., 1951. *Kevers* (Bd. 2). — Het Spectrum, Utrecht.
 Zahradnik, J., 1996. *Het boek in kleur over insecten*. — R. & B., Lisse.

Korte mededeling:

***Cylindronotus laevioctostriatus* (Goeze, 1777) (Coleoptera:
Tenebrionidae)**

Cylindronotus laevioctostriatus (Goeze, 1777) (Bronskleurige zwartlijf) is door W. Troukens als "blijkbaar nergens zeldzaam" vermeld (Troukens 2005: 28). Ook andere bronnen bevestigen dit. Wielink *et al.* (2002) noemen in hun onderzoek deze zwartlijfkevers als een van de meest algemene winterkevers met een aantal van meer dan 1000 in hun onderzoek.

Zelf tref ik de kever in het najaar regelmatig aan op bomen die tijdens nachtelijke inventarisaties van vlinders met smeer zijn bestreken. Op de smeerplekken verzamelen zich soms meerdere kevers tegelijk met als uitschieter 11 oktober 1999. Op de stam van een gezond uitziende beuk zaten ongeveer 40 kevers rondom de smeerplek van de zoetigheid te snoepen. Ook andere soorten tref ik regelmatig op smeerplekken aan, o.a. Carabidae of loopkevers.

Referenties

- Troukens, W. 2005. Rouwtorren en enkele verwanten aan de westrand van Brussel (Coleoptera: Tenebrionidae, Alleculidae, Lagriidae, Serropalpidae). — *Phegea* **33**(1): 23–30.
- Wielink, P. van, Spijkers, H., Felix, R. 2000. Nachtelijke waarnemingen in de winter van kevers op bomen. — *Entomologische Berichten* **62**(6): 156–163.

(Johannes Slot, J. F. Kennedylaan 126, NL-3931 XM Woudenberg).

Inhoud:

Cuvelier, S., Degrande, J., Merveillie, L., Spruytte, S. & Vervaeke, J.: Drie opmerkelijke dagvlindersoorten in West-Vlaanderen anno 2004 (Lepidoptera).....	55
De Prins, J., De Prins, W. & Jacobs, M.: <i>Caloptilia hauderi</i> , a new species for the Belgian fauna (Lepidoptera: Gracillariidae).....	53
De Vrieze, M. & Faquaet, M.: Interessante waarnemingen van Lepidoptera in Griekenland: Deel IV	41
Jansen, M. G. M.: The Lepidoptera fauna of three brackish salt marshes including two species new for the Belgian fauna (Lepidoptera)	59
Stradomsky, B. V. & Shchurov, V. I.: Notes on the status of the Caucasian taxa of the group <i>Polyommatus (Lysandra) coridon</i> (sensu de Lesse) with description of a new species from the high-mountain area of West Caucasia (Lepidoptera: Lycaenidae).....	69
Troukens, W.: Prachtkevers aan de westrand van Brussel (Coleoptera: Buprestidae).....	76
Korte mededeling: <i>Cylindronotus laevioctostriatus</i> (Goeze, 1777) (Coleoptera: Tenebrionidae) (J. Slot)	80